

**KALKINMA AJANSLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

2023 YILI
Çalışma Programı

ARTVİN

GİRESUN

GÜMÜŞHANE

ORDU

RİZE

TRABZON

Yönetici Özeti

Ajansımız tarafından 3 adet sonuç odaklı program (SOP) yürütülecektir:

➤ Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm 2.0 Sonuç Odaklı Programı

TR90 Bölgesinde turizmi tüm yıla yayarak Bölge turizm gelirlerini ve turist sayısını artırmak amacıyla oluşturulmuştur. Hedef pazarların çeşitlendirilmesine; destinasyon yönetimi mantığıyla yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması ve mevcutların geliştirilmesine; eko turizm, kamp ve karavan turizmi, deneyim turizmi, kültür turizmi, toplantı ve etkinlik turizmi özelinde alternatif turizm türlerinin yaygınlaştırılmasına ve nihayetinde Bölge'nin Turizm 4.0'a hazırlanmasına yönelik faaliyetlere odaklanılmıştır.

➤ Girişimcilik ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Sonuç Odaklı Programı

Doğu Karadeniz'de girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. İlk, orta ve yükseköğretimde eğitici ve öğrencilerin girişimcilik konusundaki farkındalık, bilgi ve becerileri ile TR90'daki girişimcilere ve geleceğin girişimcilerine hizmet veren beceri-tasarım atölyeleri, İŞGEM, kuluçka ve hızlandırıcılar gibi yapıların altyapı, kurumsal kapasite ve hizmet kalitelerini geliştirmeye; girişimcilerin finansal desteklere, pazara ve iş dünyasından mentorlere erişimini sağlamaya, bölgesel girişim faaliyetlerini koordine etmeye ve yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik faaliyetlere odaklanılmıştır.

➤ Kırsal Kalkınma Sonuç Odaklı Programı

Kırsal nüfusun ekonomik refahının artırılması amacıyla oluşturulmuştur. Program kapsamında tarımsal girişimlerin artırılması ve coğrafi işaretlerin etkin yönetimi sayesinde yerel ürünlerin katma değerinin artırılmasına ve üreticiler arasında işbirliğinin geliştirilmesinde belediyelerin etkin bir rol oynamasına odaklanılmıştır.

İÇİNDEKİLER

İYÖNETİCİ ÖZETİ	i
İÇİNDEKİLER	ii
1. GİRİŞ	4
2. DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ TURİZM 2.0 SONUÇ ODAKLI PROGRAMI.....	6
2.1. AMAÇ	6
2.2. ARKA PLAN VE MÜDAHALE GEREKÇESİ	6
2.3. SONUÇ VE ÇIKTI HEDEFLERİ	8
2.4. PROJE VE FAALİYETLER.....	10
2.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama	10
2.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon.....	12
2.4.3. Kapasite Geliştirme.....	12
2.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek.....	12
2.4.5. Ajans Destekleri.....	13
2.4.6. Önemli Kamu Yatırımları	14
2.4.7. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler.....	14
2.5. PROGRAM SÜRESİ VE ZAMAN PLANLAMASI	14
2.6. İZLEME VE DEĞERLENDİRME	15
3. GİRİŞİMCİLİK VE YATIRIM ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ SONUÇ ODAKLI PROGRAMI.....	16
3.1. AMAÇ	16
3.2. ARKA PLAN VE MÜDAHALE GEREKÇESİ	16
3.3. SONUÇ VE ÇIKTI HEDEFLERİ	18
3.4. PROJE VE FAALİYETLER.....	19
3.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama	19
3.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon	20
3.4.3. Kapasite Geliştirme	20
3.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek	21
3.4.5. Ajans Destekleri.....	22
3.4.7. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler	22
3.5. PROGRAM SÜRESİ VE ZAMAN PLANLAMASI	23
3.6. İZLEME VE DEĞERLENDİRME	24
4. KIRSAL KALKINMA SONUÇ ODAKLI PROGRAMI	25
4.1. AMAÇ	25
4.2. ARKA PLAN VE MÜDAHALE GEREKÇESİ	25
4.3. SONUÇ VE ÇIKTI HEDEFLERİ	27
4.4. PROJE VE FAALİYETLER.....	28
4.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama	28
4.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon	28
4.4.3. Kapasite Geliştirme	29
4.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek	30
4.4.5. Ajans Destekleri.....	30
4.5. İZLEME VE DEĞERLENDİRME	31
5. KURUMSAL GELİŞİM.....	32
5.1. ARAŞTIRMA, ANALİZ VE PROGRAMLAMA.....	32
5.2. İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON.....	32
5.3. KAPASİTE GELİŞTİRME	32

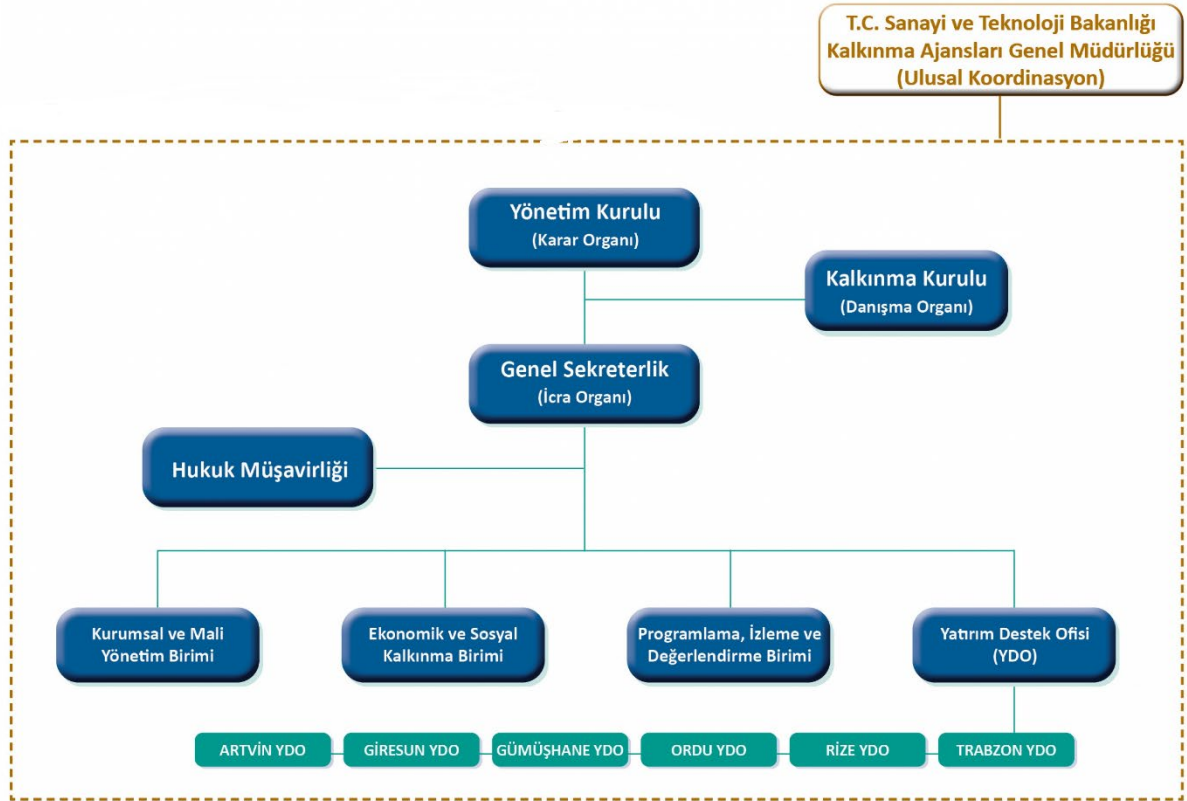
5.4	TANITIM FAALİYETLERİ.....	32
5.5	AB VE DİĞER DİŐ KAYNAKLI PROGRAMLAR KAPSAMINDAKİ PROJELER.....	32
5.6	DİĞER PROJE VE FAALİYETLER	32
6.	YEREL KALKINMA FIRSATLARI.....	34
6.1	AMAÇ	34
6.2	ARKA PLAN VE MÜDAHALE GEREKÇESİ	34
6.3.	FAALİYETLER, SONUÇ VE ÇIKTI HEDEFLERİ	36
6.4.	İZLEME VE DEĞERLENDİRME.....	36
6.5.	ÖNCEKİ YILLARDAN DEVAM EDEN PROJELER VE BAKANLIK PROGRAMLARI	36
7.	SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	37
8.	EKLER	38

1. Giriş

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 25.01.2006 tarih ve 5449 sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” un 3’üncü maddesine dayanılarak 25 Temmuz 2009 tarihli ve 27299 sayılı Resmi Gazete ’de yayınlanan 2011/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Ajans, Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illerini kapsayan ve “TR90” olarak sınıflandırılan Bölge’de hizmet vermektedir. Ajans merkezi Trabzon’dadır ve TR90 Bölgesinin her ilinde Yatırım Destek Ofisleri bulunmaktadır.

Kalkınma ajanslarında uzman personel, hukuk müşaviri, iç denetçi, destek personeli olmak üzere dört grupta personel istihdam edilmektedir. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı’nda 04 Ağustos 2023 tarihi itibarıyla 1 Genel Sekreter vekili, 26 uzman ve 7 destek personeli; 1 Nisan 2018 tarihi itibarıyla 696 sayılı KHK kapsamında kadroya geçişi sağlanan 29 sürekli işçi ve engelli ve eski hükümlü işçi çalıştırılmasına dayalı yönetmelik kapsamında İŞKUR aracılığıyla istihdam edilen 1 eski hükümlü ve 1 engelli olmak üzere toplamda 65 kişi görev yapmakta, Genel Sekreterlik görevini Trabzon Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü Kemal AKPINAR vekâleten yürütmektedir.

Şekil 1. Ajans Organizasyon Şeması

Yönetim kurulu, ajansın karar organıdır ve Bölge illerinin Valileri, Belediye Başkanları, TSO Başkanları ve İl Genel Meclisi Başkanları’ndan oluşmaktadır. Ajans Yönetim Kurulu toplantıları mevzuatta öngörüldüğü biçimde her iki ayda bir en az bir kere yapılmaktadır.

Özel sektör, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve üniversitelerden oluşan Kalkınma Kurulu, ajansın danışma organıdır. “Kalkınma Ajansları Kalkınma Kurullarına Temsilci Gönderecek

Kurum ve Kuruluşların Belirlenmesi ve Bazı Bakanlar Kurulu Kararlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Karar'ın ekinde yer alan Kalkınma Kurulu Üye Listelerine ilişkin tablonun yürürlükten kaldırılması hakkındaki ekli kararın uygulanması hususu; Kalkınma Bakanlığı'nın 15/8/2016 tarihli ve 3236 sayılı yazısı üzerine, 25/1/2006 tarihli ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanununun 3 üncü ve 8 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 15/8/2016 tarihinde kararlaştırılmıştır. 2016/9112 sayılı bu karar uyarınca Kalkınma Kurulu Üye Listelerine ilişkin tablo yürürlükten kaldırılmıştır.

2014-2023 Doğu Karadeniz Bölge Planı Vizyonu; *"Ekonomisi yenilikçi ve rekabetçi, kırsal-kent bütünlüğünü sağlayarak sosyal refah ve yaşam kalitesini geliştirmiş, yaşanabilir mekânlar, sürdürülebilir bir çevre ve yüksek insan kalitesine sahip Doğu Karadeniz"* olarak belirlenmiştir.

Bu çerçevede, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı 2023Yılı Çalışma Programı'nı hazırlamıştır. 2023 Yılı Çalışma Programı, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın planlama dönemi içerisindeki faaliyetlerini ve bu faaliyetlere yönelik tahmini mali kaynakları içermektedir. 2023 yılı çalışma programı hazırlık sürecinde ajansın tüm insan kaynağı ve bilgi birikimi sentezlenerek sonuç odaklı programlara yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda tüm personelin katıldığı istişare toplantısı düzenlenmiş, ajans içinde çalışma grupları oluşturulmuş ve ajans öncelikleri doğrultusunda ajansın mevcut finansal ve beşeri kaynağı da göz önünde bulundurularak 3 adet sonuç odaklı program belirlenmiştir.

DOKA tarafından 3 adet sonuç odaklı program yürütülecektir:

➤ Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm 2.0 Sonuç Odaklı Programı

TR90 Bölgesi'nde turizmi tüm yıla yayarak Bölge turizm gelirlerini ve turist sayısını artırmak amacıyla oluşturulan program hedef pazarların çeşitlendirilmesine; destinasyon yönetimi mantığıyla yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması ve mevcutların geliştirilmesine; eko turizm, kamp ve karavan turizmi, deneyim turizmi, kültür turizmi, toplantı ve etkinlik turizmi özelinde alternatif turizm türlerinin yaygınlaştırılmasına ve nihayetinde Bölge'nin Turizm 4.0'a hazırlanmasına yönelik faaliyetlere odaklanılmıştır.

➤ Girişimcilik Ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Sonuç Odaklı Programı

Doğu Karadeniz'de girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi amacıyla oluşturulan program ilk, orta ve yükseköğretimde eğitici ve öğrencilerin girişimcilik konusundaki farkındalık, bilgi ve becerileri ile TR90'daki girişimcilere ve geleceğin girişimcilerine hizmet veren beceri-tasarım atölyeleri, İŞGEM, kuluçka ve hızlandırıcılar gibi yapıların altyapı, kurumsal kapasite ve hizmet kalitelerini geliştirmeye; girişimcilerin finansal desteklere, pazara ve iş dünyasından mentorlere erişimini sağlamaya, bölgesel girişim faaliyetlerini koordine etmeye ve yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik faaliyetlere odaklanılmıştır.

➤ Kırsal Kalkınma Sonuç Odaklı Programı

Kırsal nüfusun ekonomik refahının artırılması amacıyla oluşturulmuştur. Program kapsamında tarımsal girişimlerin artırılması ve coğrafi işaretlerin etkin yönetimi sayesinde yerel ürünlerin katma değerinin artırılmasına ve üreticiler arasında işbirliğinin geliştirilmesinde belediyelerin etkin bir rol oynamasına odaklanılmıştır.

2. Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm 2.0 Sonuç Odaklı Programı

2.1. Amaç

Bölge turizmini 12 aya yayarak turizm gelirlerini ve turist sayısını artırmak.

- Özel Amaç 1: Bölgede destinasyon yönetimi mantığıyla, yeni turizm destinasyonları oluşturmak ve mevcutları geliştirmek.
- Özel Amaç 2: Hedef pazarları çeşitlendirmek.
- Özel Amaç 3: Alternatif turizm türlerini yaygınlaştırmak.

2.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Yatırımcıların yoğun ilgisi neticesinde bölgede konaklama ve yeme-içme hizmetleri sunan tesis sayısında özellikle Trabzon ve Ordu'da belirli bir kapasite oluşmuş olup yatırımcıların turizme olan ilgileri devam etmektedir. Oluşan kapasiteye rağmen hizmet sunumu, kurumsallaşma, destinasyon yönetimi, müşteri odaklılık ve çalışan sadakatinin sağlanması noktasında geliştirilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Yatırımcıların artan ilgisi nedeniyle altyapıya yönelik çalışmalar da hız kazanmış olup "Tarihi, Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması ve Geliştirilmesi" ve DOKAP işbirliği ile yürütülen "Yeşil Yol Güzergâhındaki Kültür-Turizm Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesi" mali destek programlarının uygulamalarına devam edilmektedir. Bu noktada, turizm merkezlerini destinasyon yönetimi mantığıyla bir bütün olarak geliştirmek ve yatırımcıların ilgisini yeni destinasyonlara ve alternatif turizm türlerine yönlendirmek; katma değeri yüksek yeni destinasyonlar yaratmak, mevcut işletmelerde ise kurumsal kapasite ve beşeri sermayenin güçlendirilmesini sağlamak Ajansın orta vadede odaklanabileceği hedefler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yalnızca turizm alanlarının tanıtımının değil, turizm yatırımlarının tanıtımının da yapılması ve bölgemizde turizm anlamında topyekûn bir kalkınmanın gerçekleşmesi amaçlanmaktadır. Turistlerin harcama eğilimleri belirlendikten sonra bu doğrultuda yatırım önerilerinin geliştirilmesi ve bu önerilerin potansiyel yatırımcılara tanıtılması da yine öncelikler arasındadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nin evrensel eylem çağrısı olan ve 2016 yılında yürürlüğe giren "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" kapsamında belirlediği 17 ana amaçtan biri olan 'Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar' amacının alt hedeflerinden biri; dünyanın kültürel ve doğal mirasının korunması ve gözetilmesi çabalarının artırılmasıdır. Ajansımız bu ve benzeri üst düzey politika, plan, çağrı ve bildirimleri dikkate alarak; yerel kültür ve doğanın odak noktasında olduğu turizm türlerini bölgemizde geliştirmek üzere faaliyetler planlamaktadır. Bu bakış açısıyla bölgemizde alternatif turizm türlerinin geliştirilmesinin; Bölge turizm gelirlerinin artırılması, bölgede mevsimsellikten kaynaklanan sorunların azaltılması, hedef grubun çeşitlendirilmesi ve ortalama kalış süresinin artırılması için önemli olduğu değerlendirilmektedir. Deniz-kum-güneş odaklı kitle turizminin bölgeye uygun olmadığı ve tamamlayıcı turizm türlerinin geliştirilmesi bilinciyle Ajansımız tarafından;

- Eko-Turizm,
- Deneyim Turizmi,
- Kültür Turizmi,
- Gastronomi,
- Doğa Turizmi,
- Sağlık Turizmi,

- 3.Yaş Turizmi,
- Denizcilik Turizmi
- Karavan Turizmi

Gibi diğer alternatif turizm türlerinin gelişmesine yönelik çeşitli araştırmalar yürütmekte ve iyi uygulama örnekleri incelenmektedir. Alternatif turizm faaliyetlerinin her birinin yöresel kültür ile birleştiği nirengi noktalarının keşfedilmesi ve bu noktalardan hareketle bölgede uygulanacak alternatif turizm türleri konusunda farklılık yaratılmasının yanı sıra bu faaliyetlerin birbirlerini tamamlayacak şekilde yapılandırılması ve planlanması, turizm gelirlerinin artmasını sağlayacaktır.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı olarak 2010-2019 yılları arasında Körfez Bölgesine yönelik gerçekleştirdiğimiz tanıtım faaliyetleri olumlu sonuçlar vermiş, tarifeli ve tarifersiz doğrudan uçak seferlerinin başlatılması ile yabancı turist sayısında kayda değer artış sağlamıştır. Katılım sağlanan yurt dışı tanıtım etkinlikleri ve kurulan iş birlikleri neticesinde turizm alanında Bölgemize büyük ölçekli yatırımlar çekilmiştir. Mali destek programlarının da katkısıyla Bölgedeki turizm altyapısı geliştirilmiş, turizm yatak sayısı 19 binlerden 57 bine çıkmıştır. Söz konusu dönemde ulusal ve uluslararası zincir otellerin de hizmet vermeye başlamasıyla birlikte konaklama tesis sayısı yaklaşık olarak 400'den 1100'e, turist sayısı ise 1.6 milyondan 4 milyona yükselmiştir. Buna rağmen turistlerin ortalama kalış sürelerini artıracak faaliyet türlerinde gerçekleştirilen yatırım sayısı istenilen düzeyde artmamış olup desteklerin konaklama ve yeme-içme faaliyetleriyle sınırlı kaldığı görülmektedir. Ayrıca, pazara sunulacak ürün tasarımlarının turist beklenti ve önceliklerine göre yapılandırılarak destinasyonun bir bütün olarak değerlendirilmesi, bölgede marka olabilecek yeni destinasyonların da bu yaklaşımla ortaya çıkarılması önemli bir ihtiyaçtır.

2020 yılı başında tüm dünyayı etkileyen Covid-19 salgını BM Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından; turizm sektörünü daha sürdürülebilir, kapsayıcı ve dayanıklı bir yapılanmaya doğru daha iyi bir şekilde yeniden inşa etme fırsatı olarak değerlendirmiştir. Dünya Turizm Örgütü'nün 28 Ocak 2021'de yayınladığı haber bülteninde "açık hava ve doğa temelli turizm faaliyetleri ile iç turizm ve 'yavaş seyahat' deneyimleri artan ilgi görmektedir" şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Bu kapsamda, alternatif turizm çeşitlerinin öne çıkarılması, hedef yurt dışı pazarlarının çeşitlendirilmesi ile birlikte yurt içi pazarına da ağırlık verilmesi Ajansımızın öncelikleri arasındadır.

Alternatif turizm türlerinden biri olan kültür turizmi, Dünya Turizm Örgütü tarafından, kültürel değerler ve kültürel ürünlere odaklı turizm olarak tanımlanmaktadır. Kültür turizminin dünya çapında turizm endüstrisinin %40'ına tekabül ettiği belirtilmektedir. Kültür turizmi; kültürel miras, dini alanlar, sanatsal aktiviteler, gösteri sanatları, gastronomi, festivaller, özel etkinlikler gibi birçok alanın kesişim kümesinden oluşmaktadır. Değişen ve evrilen yaşam biçimi, popüler kültür ve yaratıcılık, geleneksel ve dijital inovasyon kültür turizminin dinamik değişimini sürekli kılmaktadır. Ülkeler; eşsiz somut ve soyut kültürel miras değerlerini, modern kültürel değerleri ile birleştirerek kültür turizmi üzerinden turizm sektörünü, sürdürülebilir bir ekonomik büyümeyi sağlamak amacıyla kullanmaktadır. Kültür turizmi ile istihdam yaratılması kırsal ve kentsel alanların yeniden canlandırılması yoluyla doğal ve kültürel alanların korunmasını temin etmektedir. Bu anlamda Roma, Pers, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve adı unutulmaya yüz tutmuş kavimlerin yaşamış olduğu Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kültür turizmi çalışılması gereken en önemli alanlardan biridir.

2011 yılında ilk kez kullanılan Endüstri 4.0 ile beraber dijitalleşme, bilgi yönetimi ve üretim / hizmet alanında iş yapma şekilleri değişmeye başlamıştır. Dijital dönüşüm çağını yaşadığımız günümüzde yeni nesil teknolojilerin turizm sektöründe de kullanılmaya başlanması artık kaçınılmazdır. Bu değişim ile özdeşleştirilen Turizm 4.0, yerel topluluklar etrafında işbirlikçi bir turizm ekosistemi oluşturmayı ve turizmin olumlu etkilerini artırmak için veriye dayalı stratejik planlamayı etkinleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda sektörün dijital dönüşüme hazırlanması, etkili iletişim stratejileri oluşturulması, katma değeri yüksek ve sürdürülebilir destinasyonlar oluşturulması Ajansımızın bu alandaki çalışmalarının odak noktasında olacaktır.

Söz konusu gerekçeler nedeniyle Ajansımız, 2021-2023 yılları arasında değer zincirindeki zayıf bileşenleri güçlendirmeye, katma değeri yüksek sürdürülebilir destinasyonlar oluşturmaya ve alternatif turizm türlerini etkin bir tanıtım metodolojisi ile birlikte geliştirmeye odaklanacaktır. 2014-2023 TR90 Bölge Planı'ndaki 7 adet strateji Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm 2.0 Sonuç Odaklı Programı'nın gerekçesini oluşturmaktadır:

- Strateji 2.9-1: TR90 Bölgesi'nde Alternatif Turizm Faaliyetlerinin Bütünleşik Bir Şekilde Geliştirilmesi
- Strateji 2.9-2: Yaylaların Planlı Bir Şekilde Birbirine Bağlanarak Yayla Koridorunun Oluşturulması
- Strateji 2.9-4: Müşteri Odaklı Tanıtım Ve Pazarlama Mekanizmasının Geliştirilmesi
- Strateji 2.9-5: Turizm Sektöründe Çalışan Nitelikli İnsan Kaynağının Geliştirilmesi
- Strateji 2.9-6: Turizmin Kümelenme Şeklinde Gelişiminin Sağlanması
- Strateji 2.9-8: Kültürel Ve Doğal Değerleri Geliştirerek Markalaşmanın Sağlanması
- Strateji 2.9-9: Sektörün İhtiyaç Analizlerinin Yapılması Ve Altyapı Eksikliklerinin Giderilmesi

Çalışmaları devam eden 2024-2028 Bölge Planı'nda da turizm alanında aynı doğrultuda stratejiler stratejik doğrultular ve hedefler geliştirilecektir. TR90 Bölgesi illeri turizm toplantı ve çalıştay sonuçları, il turizm stratejileri, Doğu Karadeniz turizm master planı doğrultusunda turizmde bölgenin öncelikli ihtiyaçlarının;

- Turizm destinasyon ve faaliyetlerinin birbirlerini tamamlayacak ve ilgili işletmelerde öldürücü rekabet ortamının oluşmasını engelleyecek şekilde bütüncül bir planlama mantığı ile kurgulanması,
- Taşıma kapasitesi, müşteri beklenti ve memnuniyeti vb. gibi alanlarda gerçekleştirilen nitelikli araştırmaların sayısının artırılması,
- Hizmet sunumu ve işletme verimliliği kapsamında beşeri sermayenin güçlendirilmesi,
- Turizm sektöründeki aktörler arasında işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi,
- Altyapı sorunlarının giderilmesi,
- Pazarın çeşitlendirilerek kırılmalıkların azaltılması,
- Değer zincirinde yer alan bileşenlerin geliştirilmesi,
- Mevsimsellik etkisinin azaltılarak istihdam ve doluluk oranlarında değişkenliğin azaltılması, verimlilik artışının sağlanması,
- Turizm gelirlerinin tabana yayılması,
- Alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi,
- Katma değeri yüksek yeni destinasyonlar oluşturulması

olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu tespitler doğrultusunda Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm 2.0 Sonuç Odaklı Programı geliştirilmiştir.

2.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Söz konusu SOP kapsamında ulaşılması hedeflenen sonuçlar aşağıdaki temel performans göstergeleri ve çıktı performans göstergeleri tablolarında yer almaktadır:

Tablo 1. Turizm 2.0 SOP Temel Performans Göstergeleri

Gösterge	Birim	Mevcut	Hedef	Doğrulama Kaynağı	İlgili Özel Amaç
Yeni destinasyon sayısı	Adet	0	4	Master planlar, il tanıtım katalogları	1
En az 20.000 turist gönderen ülke sayısı	Adet	0	2	Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri, havaalanı gümrük verileri	2

Ajansın SOP kapsamında üzerinde çalıştığı alternatif turizm destinasyonları arasında tur paketlerine giren destinasyon sayısı	Adet	0	3	il tanıtım katalog ve broşürleri, tur paketleri içerikleri	3
---	------	---	---	--	---

Halihazırda uygulaması ve proje geliştirme süreci devam eden güdümlü projeler kapsamında Santa Harabeleri ve Satala Antik Kenti'nde iki yeni destinasyon oluşturulması ve bu destinasyonların tur paketlerine dahil edilmesi amaçlanmaktadır. Bunlara ek olarak Giresun Çavuşlu'da uygulanacak olan karavan park güdümlü projesi ve buna ek olarak 6 ilde geliştirilecek karavan park projeleri ile bir karavan park rotası oluşturulması hedeflenmektedir. Önümüzdeki dönemlerde yapılacak çalışmalar ve araştırmalar sonucunda bunlara ek yeni destinasyon oluşturma faaliyetleri devam edecektir. Bu destinasyonlar ve rotalar oluşturulurken bölgenin tarihi, kültürel ve doğal çeşitliliklerine odaklanılması, elde edilecek gelirin yerel halkın yararlanması ve inovatif destinasyon yönetimleri oluşturulması hedefleri ile hareket edilecektir.

Bunların yanı sıra bölgemize hali hazırda 20 binden fazla turist gönderen Oman, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Ürdün, Bahreyn, Suudi Arabistan gibi ülkelere ek olarak, planlanan tanıtım faaliyetleri kapsamında hedef ülkelerin çeşitlendirilmesi ve 20.000 turist gönderen ülke sayısında artış sağlanması amaçlanmaktadır.

Tablo 2. Turizm 2.0 SOP Çıktı Performans Göstergeleri

Bileşen Kodu	Bileşen Adı	Çıktı Göstergesi	Birim	Hedef	2023 Hedef	Tamamlanma Dönemi	Katkı Sağlanacak Sonuç Göstergesi
1.1	Destinasyon yönetimine yönelik kurumsal bir yapının oluşturulması	Destinasyon yönetimine yönelik oluşturulan kurumsal yapı sayısı	Adet	2	1	2023/4	1
2.1	Alternatif turizm alanında yurt içi ve yurt dışı iyi uygulama örneklerinin incelenmesi	Alternatif turizm alanında yurt içi ve yurt dışı inceleme ziyareti sayısı	Adet	2	1	2023/4	3
3.1	Hedef pazarlara yönelik yurt dışı turizm tanıtım etkinliklerine katılım sağlanması veya tanıtım amaçlı lansman (roadshow) organizasyonlarının düzenlenmesi	Yurt dışı tanıtım etkinliği /lansman(Roadshow) organizasyon sayısı	Adet	3	3	2023/4	2
3.2	Fam-trip organizasyonları yapılması	Fam-trip tanıtım turu sayısı	Adet	5	3	2023/4	2
3.3	Bölge turizm tanıtım materyallerinin oluşturulması	Turizm tanıtım materyali sayısı	Adet	6	3	2023/4	2
4.1	Alternatif turizme yönelik destinasyonların belirlenmesi ve pilot projeler geliştirilmesi	Alternatif turizm alanında yeni destinasyon sayısı	Adet	3	1	2023/4	3
4.2	Yöresel hediyelik eşya tasarım koleksiyonunun hazırlanması ve/veya prototip üretilmesi	Yöresel hediyelik eşya tasarım koleksiyon/prototip sayısı	Adet	4	2	2023/4	3
4.3	Turizm master plan ve yatırım fizibilitelerinin hazırlanması	Master plan ve fizibilite sayısı	Adet	8	6	2023/4	1
5.1	Turizm alanında güdümlü proje, Mali destek programlarının geliştirilmesi	Turizm alanında MDP veya güdümlü proje destekleri	Adet	4	1	2023/4	1,2,3
5.2	Turizm teknik destek programının oluşturulması	Turizm Teknik Destek Programları	Adet	4	3	2023/4	1,2,3

5.3	AB Karadeniz Sınır Ötesi İşbirliği Programı Heripreneurship Projesi	AB Sınır Ötesi İşbirliği Programı Heripreneurship Projesi	Adet	1	-	2023/2	2,3
-----	---	---	------	---	---	--------	-----

2.4. Proje ve Faaliyetler

2.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

Bu SOP kapsamında aşağıdaki araştırma ve analizlerin yapılması planlanmıştır:

Bölgede Deneyim Turizmi Kapsamında Ürünlerin Geliştirilmesi

Geleceğin trendleri arasında yer alan bir turizm türü olan deneyim turizmi, destinasyonda öne çıkan turizm öğelerini deneyimlemek, sıra dışı ve kendine özgü bir deneyim yaşamak ve fotoğraf çekmek yerine o destinasyonda anı biriktirmek, anda kalmak olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda turistlerin bölge kültürünü, gastronomisini, bölge insanının geleneklerini, yaşam tarzını deneyimleyebilmesi için ürün/hizmet geliştirmeye yönelik araştırma/analiz faaliyetleri yürütmek, bölgedeki paydaşları sürece dâhil etmek ve deneyim turizmi farkındalığını artırmak gerekmektedir. Bu amaçlarla, yeni ürünlerin geliştirilmesi için master plan ve fizibilite çalışmalarının hazırlanması, geliştirilen yeni ürünlerin tanıtılması ve deneyimlerini unutmamalarını sağlayacak yöreye ve temaya özgü yöresel hediyelik eşyaların tasarlanması planlanmaktadır. Bu çalışmalar doğrultusunda, Bölgemizin sosyal ve ekonomik faaliyetlerine de son derece uyumlu olan agroturizm ve ekoturizm gibi alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunlara ek olarak bölgeye özgü soyut ve somut pek çok ürünün de deneyim turizmi kapsamında geliştirilmesi öngörülmektedir.

Turizm Master Plan ve Yatırım Fizibilitelerinin Hazırlanması

Master planlar ve fizibiliteler, bütüncül yaklaşımla, ilgili destinasyonda sahip olduğu taşıma kapasitesini ve sürdürülebilirliği de ön plana alarak destinasyonda mükerrer yatırımları engellediği için destinasyonun maliyet etkin ve planlı gelişmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte bu çalışmalar, potansiyel yatırımcılara birçok veriyi görselleştirerek, bütüncül bakış açısıyla ve kolay anlaşılabilir şekilde sunmaktadır. Bunlara ek olarak destinasyondaki yerel paydaşların da plan hazırlık sürecine dâhil edilmesi sonucu imar planları bu doğrultuda revize edilmekte ve sosyal donatılar planları doğrultusunda geliştirilmektedir. Yerli ve yabancı yatırımcıyı bölgemize çekebilmek adına Ajansımız tarafından uluslararası referanslara sahip ulusal ve uluslararası firmalara bölgede öne çıkan veya yüksek potansiyel barındıran turizm destinasyonlarında turizm aktiviteleri ve tematik yapılar içeren bütüncül ve profesyonel turizm master planları hazırlanmaktadır. Söz konusu master planlar, yatırımcılar ile temas kurulabilecek tüm mecralarda fizibiliteleri ile birlikte potansiyel yatırımcılara sunulmaktadır. Bu kapsamda geçtiğimiz senelerde Tonya ve Akçaabat için hazırlanan master planlardaki belirli noktalar için yatırımcı bulunmuş olup diğer noktalar için yatırımcı arayışı devam etmektedir. Bunlara ek olarak Artvin, Gümüşhane Yanbolu-Santa ve Kurum Vadisi, Süleymaniye, Rize ve Çayeli Kuspa ve Of Taşhan için hazırlanan master planlarda yer alan yatırımlara yönelik yatırımcı arayışı da devam etmektedir. 2022 yılında geçmişte master plan hazırlanmayan Ordu ve Giresun illerinde hazırlanan master plan çalışmaları ile Bölgede master plan çalışması yapılmayan il kalmamıştır. Destinasyonlarda sürdürülebilir ve ekolojik çözümler sunmak, deneyim turizmini yaygınlaştırmak ve turizm potansiyellerini ortaya çıkarmak adına master plan ve tamamlanan çalışmaların kamu ve özel sektöre sunulması yoluyla yatırımların teşvik edilmesi çalışmalarına 2023 yılında da devam edilecektir. Bununla birlikte geçtiğimiz dönemlerde master plan çalışmaları tamamlanan Gümüşhane Kurum-İmera'da restorasyon ve yeni yapı rehberi ve yine Gümüşhane Santa(Dumanlı)'da alan yönetim planı hazırlanarak alanların yapı kullanımı ve planlanması da belirli sınırlar içerisinde alınarak düzensiz ve plansız yapılaşmanın ve planlamanın önüne geçilecektir. İlk aşamaları 2022 yılında tamamlanan Ordu Aybastı Perşembe Yaylası ve Giresun Kulakkaya, Kümbet ve Bektaş Yaylaları Konsept

Turizm Master Planlarının ikinci aşamaları 2023 yılında hazırlanacaktır. Bununla birlikte yine 2022 yılında başlayan Şiran Kuzey Güney Koridoru Yaratıcı Turizm Konsept Master Planı çalışmasına da 2023 yılında devam edilecektir.

Alternatif Turizme Yönelik Projelendirme Faaliyetleri

TR90'da alternatif turizm türlerini destinasyon yönetimi ilkeleri doğrultusunda geliştirmek amacıyla Ajans tarafından yeni ve örnek destinasyonlar oluşturulması planlanmaktadır. Destinasyonların projelendirilmesinde sürdürülebilir ve bütüncül bir yaklaşımın ortaya konması, birbirini tamamlayan faaliyet/aktivite/mekanlara yer verilerek hedef kitlenin belirli bir süre destinasyonda konaklamasını sağlayacak bir tasarımla yola çıkılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda Ajans tarafından bölge genelinde çeşitli alternatif turizm kollarında destinasyon geliştirmeye yönelik projelendirme faaliyetleri yürütülmesi öngörülmektedir. Bunlara ek olarak turistlerin deneyimlerini artırabilecek, bu sayede kalış sürelerini ve dolayısıyla turizm gelirlerini artıracak yaratıcı turizm konseptlerinin bölgemizde uygulanması hedeflenmektedir. Bu bağlamda su parkı, macera parkı, etkinlik atölyeleri, tematik parklar gibi deneyim öğelerinin bölgemize kazandırılmasıyla başta çocuklu aileler olmak üzere bölgemize gelen turistlerin bölgemizde kalış süresini ve memnuniyet seviyesini artırarak turizm gelirlerine pozitif ivmenin kazandırılması öngörülmektedir.

Bu bakış açısıyla bölgede kitlesel turizmden ziyade, niş, hedef grup odaklı turizm türlerinin yaygınlaştırılması, bu doğrultuda projelendirme çalışmalarının yapılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda özellikle Covid-19 pandemisi sonrası yükselen bir trend olan karavan turizmini bölgemizde yaygınlaştırmak ve bu turizm türü kapsamında bölgemize gelen ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına güdümlü projelerin geliştirilmesine başlanmıştır. Bu bağlamda Giresun Çavuşlu'daki karavan park için Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nden onay alınmış olup çalışmalara başlanmıştır. Diğer illerde de uyguna alanların bulunması ve projelerin olgunlaştırılması için çalışmalar devam etmektedir. Bu çalışmaların tamamlanması sonucunda Bölgeye bir karavan park rotası kazandırılması hedeflenmektedir. Buna ek olarak bölgemizin sahip olduğu ekolojik güzellikleri temel alacak şekilde sürdürülebilir sosyal ve kırsal kalkınma fırsatı olan eko turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Böylece kitlesel olmayan turizm faaliyetleri ve projeler ile bölgemizin belirli hedef gruplar için tercih edilen ve birçok kez ziyaret edilen bir yer haline gelmesi hedeflenmektedir.

Alternatif turizm türlerinden olan kültür turizmi, doğru yönetildiği sürece, doğal ve tarihsel mirası geleceğe taşımak için önemli bir araçtır. Bu açıdan baktığımızda bölgenin kültürel çeşitliliğinin bir parçası olan Satala Antik Kenti için bir güdümlü proje geliştirilmiş olup projenin içeriğinin olgunlaştırılması için çalışmalara devam edilmektedir. Turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında yeni destinasyon oluşturulması, alternatif turizm ürünleri geliştirilmesi, bölge halkına gelir kaynağı oluşturularak kırsal kalkınmanın sağlanması ve nihayetinde bir kültür turizmi destinasyonu olarak kullanılacak Satala Antik Kenti, Gümüşhane İli Sadak Köyü'nde yer alan, Türkiye'nin ilk ve tek Roma Lejyonu (XV. Apollinaris Lejyonu) kazısıdır. Aynı zamanda Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırı üzerine yürütülen tek lejyon kazısı olma özelliğinin yön vereceği çalışmalar ile Satala Antik Kenti'nin ileri aşamalarda AB ülkeleri hedefinde tur programlarına dâhil edilmesi planlanmaktadır. Kültür turizmi vurgusunun yanı sıra dijital çağın gerekliliği ölçüsünde katma değeri yüksek sürdürülebilir bir destinasyon oluşturulması planlanmaktadır. Proje alanının önemini vurgulayabilmek amacıyla oluşturulacak sanal gerçeklik (VR) görüntüleme sistemleri ile lejyon kalesinin, yüksek çözünürlüklü 3D formatta görselleştirilmesi ve bir lejyondaki yaşamın uygulamalı şekilde ziyaretçiye sunulması planlanmaktadır. Aynı zamanda geleceğin turistlerini şekillendirecek bir araç olması için çocuklar ve yetişkinlere yönelik özel kazı alanlarının oluşturulması (yapay dinazor fosili örneklerinin gömülerek çocuklara kazı ekipmanlarının verilmesi vb.) ve arkeoloji ile ilgili temel bilgilerin eğlendirici şekilde ziyaretçilere sunulması planlanmaktadır.

Yöresel Hediyeelik Eşya Tasarım Koleksiyonunun Hazırlanması ve/veya Prototip Üretilmesi

Ajansımız, bölgemizin yöresel ürün zenginliğinin tanınırlığını artırmak ve turistlerin turizm deneyimine katkı sağlamak adına hediyeelik eşya tasarım çalışmaları yapmaktadır. Geleneksel hediyeelik eşya tasarımlarının ötesinde, yenilikçi, akılda kalır ve kullanılabilir ürünler üzerine yoğunlaşan çalışmalarla bölgenin tanınırlığı artırılırken yerel kalkınmaya da katkı sağlanması hedeflenmektedir. Yöresel hediyeelik eşyalar bölgede geliştirilmek istenen deneyim turizmi için oldukça önemlidir. Artvin ve Gümüşhane illerinde çalışmaların tamamlanmasının ardından Trabzon'da da benzer bir çalışma devam etmekte olup çalışmanın prototip üretimi kısmına geçilecektir. Bunlara ek olarak yöresel hediyeelik eşya tasarım ve prototip üretimi çalışmalarının 2023 yılında bölgedeki diğer iller için de hazırlanması öngörülmektedir. Çalışmalarına 2022 yılında başlanan Rize ili ve Trabzon ili hediyeelik eşya tasarım çalışmalarının ilk aşamaları ve prototip üretim aşaması 2023 yılında tamamlanacaktır.

2.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon

SOP kapsamındaki faaliyetlerin tümü farklı paydaşlarla işbirlikleri ve bölgedeki ilgili paydaşların koordinasyonu ile yürütülecektir.

Destinasyon Yönetimine Yönelik Kurumsal Bir Yapının Oluşturulması

Destinasyonun sınırlı bir bölgeden ziyade turistik kaynakların kümelendiği bir coğrafi alanı ifade etmesi sebebiyle bu bölgelerin yönetiminde ve pazarlanmasında farklı yerel yönetim birimlerinin ve STK'ların birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Bu birlikteliğin bölge içindeki destinasyonların gelişimini ve sürdürülebilirliğini sağlamak üzere destinasyonla ilgili konularda karar alabilen, veri üreten ve veriyi değerlendirerek veriye dayalı stratejik planlama ile destinasyonun gelişmesine yönelik politikalar üretebilen kurumsal yapılar olması hedeflenmektedir. Ayrıca destinasyondaki her bir paydaşın menfaatlerini gözeterek destinasyonun kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasını ve yerel topluluklar etrafında işbirliğine dayalı bir turizm ekosistemi oluşturmayı sağlayabilecek şekilde pazarlayabilen çok paydaşlı bir yapı kurulması gerekmektedir.

Bu kapsamda pilot bir destinasyonda paydaşları bir araya getirecek toplantıların düzenlenmesi; paydaşların farkındalığını artırmak üzere birebir görüşme ve çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi, uygun bir model ortaya koymak için çalıştay ve odak grup toplantılarının gerçekleştirilmesi ve oluşturulan yapının kurumsal kapasitesini geliştirecek eğitimler düzenlenmesi öncelikli faaliyetler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Trabzon'da Trabzon Valisi'nin önderliğinde, DOKA da dahil yerel kurumlardan temsilcilerin üyesi olduğu Turizm Konseyi çalışmalarına devam etmektedir. Buna benzer bir yapı Giresun'da da bulunmakta olup o da çalışmalarına devam etmektedir. Diğer illerde de benzer girişimler için çalışmalara devam edilecektir.

2.4.3. Kapasite Geliştirme

Alternatif turizm türlerinin Doğu Karadeniz Bölgesi'nde geliştirilmesi amacıyla 2022 yılında deneyim turizmi, kültür turizmi ve karavan turizmine odaklanılmıştır. Söz konusu temalarda bölgesel bir ilerlemenin sağlanması için ön koşul, ekosistemdeki tüm paydaşların farklı seviyelerde kapasitelerinin geliştirilmesidir. Bu kapsamda 2023 yılında herhangi bir faaliyet bulunmama ile birlikte kapasite gelişimlerinin devamı için paydaşların teknik desteğe yönlendirilmesi planlanmaktadır.

2.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek

Fam-Trip ve roadshow(lansman) Etkinlikleri

Turizm tanıtım faaliyetlerinin, daha önce Ajansımızın yaptığı tanıtım faaliyetlerinin başarısı göz önünde bulundurulduğunda, turist gönderecek hedef ülkelerde yapılması, tanıtımların verimliliği açısından son derece önemlidir. Etkili turizm tanıtım faaliyetleri sayesinde Trabzon Körfez coğrafyacından gelen turistler

bağlamında İstanbul'dan sonra en çok tercih edilen ikinci destinasyon olmuş, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne yıllık 20.000'den fazla turist gönderen ülke sayısı da 6'ya çıkarılmıştır.

Körfez coğrafyasında elde edilen bu başarının ardından tamamlayıcı pazarlara yönelip Pazar çeşitliliğini artırmak amacıyla çalışmalar yapılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda 2023 yılı içerisinde tanıtım faaliyetlerinin yürütüleceği tamamlayıcı pazarlar Asya ve Orta Asya (Malezya, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan, Türkmenistan) ve Kuzey Afrika (Tunus, Fas, Cezayir) olarak belirlenmiştir.

Tamamlayıcı hedef pazarlara roadshow etkinliklerinin düzenlenmesi, Bölgemizin yerinde, ilgili kişilere tanıtılması ve oradan gelen temsilcilere fam-trip düzenlenmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, bunlara ek olarak alternatif turizm türleri kapsamında yurt içinden temsilcilere fam-trip organizasyonları düzenlenmesi, tanıtım turları organizasyonlarında THY ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği yapılması planlanmaktadır.

2023 Mart ayında Heripreneurship BSB 831 projesi kapsamında katılım sağlanan ITB Berlin Fuarı'nda yeni hedef pazarlar olan Kuzey Afrika, Uzak Doğu ve Orta Asya'dan tur operatörleri ziyaret edilmiş, ağ kurma faaliyetlerine katılım sağlanmıştır. Bu kapsamda daha sonra Kuzey Afrikalı tur operatörleriyle gerçekleştirilen fam-trip etkinliğinin ikinci ayağı olarak 2023 yılının ikinci yarısında Mısır'da bir roadshow etkinliği düzenlenecektir. Buna ek olarak pazarın çeşitlendirilmesi ve turizmin on iki aya yayılması amaçları doğrultusunda fam-trip organizasyonları düzenlenmeye devam edilecektir.

Master Planların Yatırıma Dönüştürülmesine Yönelik Tanıtım Faaliyetleri

Ajansımız tarafından uluslararası referanslara sahip firmalara hazırlatılan turizm master planları ve fizibiliteleri, potansiyel yatırımcıları bölgemize çekmek için ihtiyaç duyulan birçok veriyi görselleştirerek sunmaktadır. Master planlar, fizibilite raporları ve bölge yatırım ortamı envanteri; ilgili tüm mecralarda potansiyel yatırımcılara sunulmaktadır. Bununla birlikte 2023 yılında Süleymaniye, Gümüşhane Kurum Vadisi, Bektaş-Kulakkaya-Kümbet yaylaları ve Ordu Aybatı master plan çalışmalarının yatırımcılara tanıtımı için faaliyetlerin yürütülmesi planlanmaktadır.

Bunlara ek olarak 2023 yılında turizm alanlarının tanıtımı kadar turizm yatırımlarının tanıtımının da yapılmasına öncelik verilmesi öngörülmekte ve bölgemizde turizm anlamında topyekûn bir kalkınmanın gerçekleşmesi amaçlanmaktadır. Turistlerin harcama eğilimleri belirlendikten sonra bu doğrultuda yatırım önerilerinin getirilmesi ve bu önerilerin potansiyel yatırımcılara tanıtılması amaçlanmaktadır.

Alternatif Turizm Türlerinde Mevcut ve Geliştirilen Ürünlerin Tanıtım Faaliyetleri

Pandemi sonrası değişen turizm alışkanlıkları ve öncelikleri göz önüne alınarak alternatif turizm türlerini çeşitlendirmek gerekmektedir. SOP kapsamında kültür turizmi, deneyim turizmi, karavan turizmi ve ekoturizm başta olmak üzere alternatif turizm türlerinde yeni destinasyonlar ve turizm ürünlerinin geliştirilmesi planlanmaktadır. İlgili faaliyetler altında destinasyonların ve mevcutlarla birlikte yeni geliştirilen ürünlerin tanıtımını gerçekleştirmek için özellikle dijital tanıtım içeriklerinin oluşturulması, paydaşlarla ortak tanıtım stratejilerinin geliştirilmesi ve çeşitli mecralarda tanıtım yapılması gibi faaliyetler düzenlenmesi öngörülmektedir. Bölgenin yöresel değerlerinin ulusal ve uluslararası platformlarda bilinirliğinin artırılması kapsamında bölgenin yöresel ürünlerinin, yöresel yemeklerinin tanıtımının yapılması hedeflenmektedir. Bu tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilirken yeni nesil teknolojilerin kullanılması ve teşvik edilmesi bölgemizin Turizm 4.0'a adaptasyonu için bir gereklilik olacaktır.

2.4.5. Ajans Destekleri

SOP kapsamında paydaşların ve bileşen yüklenicilerinin kurumsal ve beşeri kapasitelerini artırmak, KOBİ'lerin kaynak verimliliği ve yönetim danışmanlığı konularındaki ihtiyaçlarını gidermek ve SOP sürecinin etkin şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla 2023 yılında ilgili paydaşlar 1.500.000 TL bütçeli teknik destek programına yönlendirilecektir. Ayrıca turizm sektörünün Endüstri 4.0 uygulamalarına geçiş sürecinde, bölgemizdeki

kurumsal kapasitenin gelişmesi ve insan kaynaklarının sürece hazırlanması için teknik destek programının aktif olarak kullanılması teşvik edilecektir. Bununla birlikte TR90 Bölgesi'nde Yeşil Yol güzergahında yer alan mevcut turizm destinasyonlarının geliştirilmesi veya yeni turizm destinasyonlarının ortaya çıkarılmasına yönelik bir (1) güdümlü projenin uygulanması planlanmakta ve önceki yıllarda imzalanan güdümlü projelerin uygulamalarına 2023 yılında devam edilecektir.

2.4.6. Önemli Kamu Yatırımları

Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki kamu yatırımlarından Trabzon Çal Mağarası Çevre Düzenlemesi ve Rize Isırlık Tabiat Parkı Projesi, Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm 2.0 Sonuç Odaklı Programı ile ilişkilidir. Bununla birlikte DOKAP tarafından yürütülen turizm merkezlerinin imar planlarının yapılmasına dair projeler, Yeşil Yol Güzergahındaki Kültür-Turizm Yatırımlarının Desteklenmesi Mali Destek Programı kapsamındaki ulaşım projeleri, Zigana Tüneli ve Rize Havalimanı projeleri, restorasyona yönelik kamu yatırımları da devam etmekte ve sonuçları bakımından Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm 2.0 Sonuç Odaklı Programı'na katkı sunmaktadır.

2.4.7. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler

Karadeniz Sınır Ötesi İşbirliği programı kapsamında desteklenen HERIPRENEURSHIP projesi ile bölgemizdeki kültürel miras alanlarında ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi ve bu bağlamda kurulacak uluslararası ortaklıklarla yeni girişim fırsatları yaratılarak bölgenin turizm gelirlerinin artırılması hedeflenmektedir. Temmuz 2020'de başlayan projenin normal şartlarda 30 ay olan uygulama süresi 6 ay süre uzatımı sonrası 36 ay olmuş olup, projenin uygulanmasına 2023 yılında da devam edilecektir. Proje Doğu Karadeniz 2.0 Sonuç Odaklı Programı'nın bölgedeki alternatif turizm dallarının geliştirilmesi amacına da kültür rotasının oluşturulması noktasında katkı sağlamaktadır.

HERIPRENEURSHIP Projesinin amacı; kültürel miras temelli yerel kalkınmayı sağlayıp, pazar fırsatları için kültür temelli çözümleri sunmaktır. Proje doğal ve kültürel öneme sahip yerlerde arz ve talebi yeniden şekillendirerek geleneksel turizme alternatif sunmaktadır. Proje kapsamında bölgemizde İpek Yolu teması üzerine, kültür turizmine yönelik rota çalışmaları yapılacak ve yeni oluşturulan rota önümüzdeki dönemlerde tur paketlerine dahil edilerek bölge turizmine katkı sağlanacaktır.

Proje kapsamında yeni destinasyonlara yönelik iyi uygulamaları görebilmek, projenin gidişatını değerlendirebilmek ve bölgesel kapasiteyi geliştirebilmek adına Yunanistan, Romanya, Gürcistan ve Moldova'ya çalışma ziyaretleri düzenlenecektir.

2.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması

SOP'un uygulama süresi 36 ay olarak öngörülmüş olup Gantt şeması aşağıda yer almaktadır:

Tablo 3. Turizm 2.0 SOP Gantt Şeması

Bileşenler	2021				2022				2023				2024			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri																
1.1. Destinasyon yönetimine yönelik bölgesel/yerel düzeyde kurumsal yapıların oluşturulması																
2. Kapasite Geliştirme Faaliyetleri																
2.1. Alternatif turizm alanında yurt içi ve yurt dışı iyi uygulama örneklerinin incelenmesi																
3. Tanıtım ve Yatırım Destek Faaliyetleri																
3.1. Hedef pazarlara yönelik yurt dışı turizm tanıtım etkinliklerine katılım sağlanması veya tanıtım amaçlı lansman (roadshow) organizasyonlarının düzenlenmesi																

- Özel Amaç 1: İlk, orta ve yükseköğretimde eğitici ve öğrencilerin girişimcilik konusundaki farkındalık, bilgi ve becerilerini geliştirmek.
- Özel Amaç 2: Girişimcilere ve yatırımcılara hizmet veren yapıların; altyapı, kurumsal kapasite ve hizmet kalitelerini geliştirmek.
- Özel Amaç 3: Girişimcilerin ve yatırımcıların finansal desteklere, pazara, nitelikli danışmanlık faaliyetine ve iş dünyasından mentorlara erişimini sağlamak.
- Özel Amaç 4: Ekosistem paydaşları arasında işbirliği faaliyetlerini geliştirmek.
- Özel Amaç 5: Yeni yatırımların çekilmesine yönelik tanıtım faaliyetleri yapmak.

3.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

TR90’da sanayi, düşük ve orta düşük teknoloji grubunda emek yoğun bir profil çizmekte olup coğrafi şartlar nedeniyle yatırım arazilerinin kısıtlı ve maliyetli olmasından dolayı hızlı gelişme gösterememektedir. 2014-2023 TR90 Bölge Planı’nda sanayi, Ar-Ge ve dış ticaret ile ilgili aşağıda yer alan stratejiler belirlenmiştir:

- Bölgede faaliyet gösteren ya da potansiyeli bulunan/fırsat oluşturabilecek sektörlerde üretim planlamalarının yapılması,
- TR90 Bölgesi illerinde sektörel farklılaşmaya ve fonksiyonel bütünleşmeye gidilmesi,
- Ar-Ge altyapısının güçlendirilmesi ve teknoloji kullanım düzeyinin artırılması yoluyla pazara yönelik yenilikçi ürünlerin üretilmesi.

Bölgedeki toplam imalat sanayii istihdamının %68,06’sı düşük, %21,93’ü orta düşük, %6,63’ü ise orta ileri teknoloji sektörlerde gerçekleştirilmektedir. Bölgede ileri teknoloji sektörlerde sağlanan istihdam payı ise sadece %0,37’dir. Bölge Planında da belirtildiği üzere, firmaların Ar-Ge çalışmalarına ayırdıkları pay çok düşük kalmakta ve bunun da büyük bir bölümünü sadece personel giderleri oluşturmaktadır. Bölge sanayinin ve KOBİ’lerin mevcut durumu ile teknolojik dönüşümün önümüzdeki 25 yılda var olan mesleklerin %47’sini ortadan kaldıracığına ve birçok orta seviye işe artık ihtiyaç duyulmayacağına yönelik araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde, bölgemizin yeni girişimlere olan ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Girişimciliğin ve KOBİ’lerin gelişimi ile ilgili ulusal planlarda çeşitli politikalar belirlenmiş ve sorunların çözümüne yönelik eylemler tanımlanmıştır. 11. Kalkınma Planı’nda sanayi, girişimcilik ve KOBİ’ler, eğitim başlıklarında 352., 448. ve 547. amaçlar girişimcilik ve girişimcilik ekosistemi ile ilgilidir. Özellikle girişimcilik ekosistemi ile ilgili 448 nolu amaç doğrultusunda girişimcilik kültürünün geliştirileceği, girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesine yönelik tüm paydaşlara hitabeden yapıların geliştirilmesine öncelik verileceği, kurumsal şirketlerdeki yöneticilerin mentorluk desteği sunmalarını özendirecek mekanizmalar ve teknoloji odaklı girişimcilere yönelik yeni destek modellerinin geliştirileceği belirtilmiştir. Ayrıca, iş ve yatırım ortamı başlığı altında; kalkınma ajanslarının; bölgesel gelişme hedefleri ve kentlerin ekonomik beklentilerine uygun olarak, sanayi alanlarının belirlenmesi ve geliştirilmesinde aktif rol alacağı belirtilmiştir. Ayrıca, illerin ve bölgelerin öne çıkan yatırım fizibilitelerinin kalkınma ajanslarının da katkısı alınarak belirleneceği ve bu yatırımların hayata geçirilmesi için Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi ile işbirliği içinde yatırımcılara tanıtımının yapılacağı ifade edilmiştir.

Uluslararası düzeyde ise Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın (UNDP) evrensel eylem çağrısı olan ve 2016 yılında yürürlüğe giren “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” kapsamında belirlediği 17 amaçtan biri olan ‘Nitelikli Eğitim’ amacının alt hedeflerinden biri; 2030’a kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılmasıdır. Bu doğrultuda, TR90 Bölgesi’nin ihtiyaç duyduğu girişimlerin ve yatırımların hayata geçmesini sağlamak için bölgenin girişimcilik ve yatırım ekosistemi geliştirilip, 25 yıl sonra işgücünde yer alacak olan çocuk ve gençlerin 21. yüzyıl yetkinlikleri ile donatılması sağlanmalıdır.

Geçirilen ekonomik krizler ortaya koymuştur ki; etkili istihdam politikalarının ortaya konması, gençliğin gerekli yetkinlikler ile donatılması ile mümkündür. Bu yetkinlikler ise sadece “beceri” olmayıp, gençlerin sağlıklı bir beden ve ruha sahip olması, yaşadıkları şehir, bölge, ülke ve dünya hakkında fikir sahibi olması ve karar alma mekanizmalarında söz sahibi olabilmesidir. AB tarafından benimsenen Girişimcilik 2020 Eylem Planı ile de girişimcilik eğitimi ve öğretiminin sağlanması, girişimcilerin büyümesi için elverişli bir ortam yaratılması ve rol modeller vasıtasıyla girişimcilik potansiyelinin açığa çıkarılması hedeflenmektedir.

2019 yılında Ajans tarafından hazırlanan “TR90 Genç Girişimciliğinin Desteklenmesi Stratejisi”, iş yapma ortamının güçlendirilmesi, pazarlara erişime yönelik desteklerin sağlanması, finansal desteklere erişimin sağlanması, bilgi birikiminin oluşumu ve yayılışına katkı sağlanması, girişimcilik yetenekleri ve kültürünün yaygınlaştırılması, yenilikçi genç girişimcilerin desteklenmesi, girişimciliğin geliştirilmesi, kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve yönetim yapısının kurulması başlıkları altında çeşitli faaliyetlerin yürütülmesini öngörmektedir.

TR90 Bölgesinde 1 adet aktif teknopark bulunmakta olup Rize Recep Tayyip Erdoğan ve Giresun Üniversitesi'nin teknoparklarının yönetici A.Ş. kurulumu devam etmektedir. Bölgedeki 8 üniversite arasında Teknoloji Transfer Ofisi veya benzeri işlevde bir merkez için yönetmeliği çıkan 6 üniversite olmasına rağmen bunlardan sadece 2 tanesi (KTÜ, Rize RTEÜ) aktif olup Avrasya, Giresun, Gümüşhane, Ordu ve Trabzon Üniversitelerinin söz konusu yapıları fiziki olarak kurulmamış veya buralara personel atanmamış, atanan üniversitelerde ise aktif olarak çalışmalara başlanmamıştır. Bölgede, 2021 yılı itibarıyla KTÜ Teknoloji Transferi ve Uygulama Merkezi (TTM) bünyesinde bir hızlandırıcı programı yürütülmektedir. 2012-2018 yılları arasında Trabzon Teknokent bünyesinde kurulan şirketlere bakıldığında; kurulan 30 akademisyen firmasından 14'ünün, kurulan 39 diğer firmadan 17'sinin ortalama 2 yıl içinde kapandığı görülmüştür. Bazı girişimcilerin ekosistemin daha gelişmiş olduğu İstanbul bölgesinden hizmet aldığı da bilinmektedir. Bölgesel bazda girişimcilere hizmet edebilecek bir mentor havuzu bulunmamaktadır ve mentor havuzunun genişletilmesi gerekmektedir.

Bölgedeki geleneksel olmayan girişimci sayısının artırılması, girişimcilik konusunda farkındalığın artırılması ve bölgesel girişimcilik kültürünün geliştirilmesi ile mümkündür. Bunun için girişimcilere hizmet veren kurumların fiziki, teknik ve beşerî kapasitelerinin geliştirilmesi yanında, alfa ve z kuşağındaki genç ve çocukların girişimcilik yetkinlikleri ile de donatılması gerekmektedir. Hedef kitlelerin ihtiyaçlarına yönelik özel modellerin geliştirilmesi ve girişimcilerin sanayiciler ve mentorlar ile buluşmalarının sağlanması da girişimlerin büyümesi ve ölüm vadisinden kurtularak başarılı bir şekilde faaliyetlerine devam edebilmesi için elverişli bir ortam oluşturacaktır.

Bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması için bölgesel gelişme hedeflerine uygun yatırım konularının belirlenmesi ve söz konusu yatırımların hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla öne çıkan yatırım konularına ilişkin yatırım fizibilite raporları hazırlanarak, projelerin uygun destek mekanizmalarına yönlendirilmesi ya da hedef yatırımcılara yapılacak tanıtım çalışmaları sonucunda yatırımların bölgeye kazandırılması için çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.

Tüm bu amaçlar doğrultusunda Girişimcilik ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Sonuç Odaklı Programı hazırlanmıştır.

3.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Tablo 5. Girişimcilik ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi SOP Temel Performans Göstergeleri

Gösterge	Birim	Mevcut	Hedef	Doğrulama Kaynağı	İlgili Özel Amaç
İş fikri geliştiren kişi sayısı	Kişi	-	1000	Ön kuluçka / kuluçka merkezleri/ teknokent ve İŞGEM kayıtları, lise organizasyonlarının raporları	1,2,3
Girişimcilere ve yatırımcılar hizmet veren yeni/desteklenen arayüz sayısı	Adet	-	20	Destek Programı sözleşmeleri, kuruluş kayıtları, yazılı-görsel medya	2,3
Mentorluk ve finansal destek alan girişimci sayısı	Kişi	-	300	TR90 Mentor Havuzu eşleşme sayıları, Melek yatırımcı sözleşmeleri, Destek Programı sözleşmeleri	2,3
Bölgesel girişimcilik platformunun sayısı	Adet	-	1	Toplantı tutanakları, katılımcı listeleri, fotoğraflar, Sosyal medya paylaşımları	4
Ön fizibilite ve fizibiliteler ile Yatırım kararı aldırılan yatırımcı sayısı	Kişi	-	1	KAYS veri girişleri, Ön Fizibilite – Fizibilite Çalışmaları, Yatırıma ilişkin belgeler-fotoğraflar,	5

Tablo 6. SOP Çıktı Performans Göstergeleri

Bileşen Kodu	Bileşen Adı	Çıktı Göstergesi	Birim	Hedef	2023 Hedef	Tamamlanma Dönemi	Katkı Sağlanacak Sonuç Göstergesi
1.1	Hemşehri Yatırımcılığı Saha Çalışması	Hazırlanan Hemşehri Yatırımcılığı Raporu	Adet	1	-	2022/4	3,6
1.2	Ön Fizibilite ve Fizibilite Çalışmaları	Yatırım projeleri için hazırlanan ön fizibilite ve fizibilite proje sayısı	Adet	12	6	2023/4	5,6
2.1	Girişimcilik ve melek yatırım ağları konusunda faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası ağlar ile işbirlikleri geliştirilmesi	Ulusal ve uluslararası ağlar ile işbirliği sayısı	Adet	2	2	2023/4	2, 3
2.2	Bölgede girişimcilik ve yatırım ortamı iyileştirilmesi alanında hali hazırda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar arasında işbirlikleri geliştirilmesi	İşbirliği protokolü sayısı	Adet	3	1	2023/4	4
2.3	Bölgede girişimcilere ve yatırımcılara hizmet veren kurum ve kuruluşlarla, ekosistemin sürdürülebilir gelişimine yönelik ihtiyaçların gözlenmesi ve fırsatların	Yıl içerisinde gerçekleştirilen toplantı sayısı	Adet	4	4	2023/4	4

	değerlendirilmesine yönelik düzenli koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmesi						
3.1	İlk ve ortaöğretim öğretmenlerinin girişimcilik yetkinliklerini artırmaya yönelik eğitimler verilmesi	Eğitime katılan öğretmen sayısı	Kişi	400	160	2023/4	1,2
3.2	Girişimcilik yetkinliğin artırılmasına yönelik eğitimler verilmesi	Eğitime katılan öğrenci sayısı	Kişi	400	130	2023/4	1
3.3	Girişimcilere ve yatırımcılara hizmet veren kuruluşların hizmet kalitesinin artmasına yönelik eğitimler (eğitici eğitimi) düzenlenmesi	Eğitici eğitimi sayısı	Adet	20	8	2023/4	2
3.4	Yurt içi iyi uygulama örneklerinin kuruluşlarla birlikte incelenmesi	İnceleme ziyaret sayısı	Adet	6	2	2023/4	2
3.5	TR90 Mentor Havuzu oluşturmak üzere gönüllülere mentorluk eğitimlerinin verilmesi	Mentorluk eğitimi alan gönüllü sayısı	Kişi	40	25	2023/4	3
4.1	Girişimciliği teşvik edecek ve farkındalık oluşturacak organizasyonlar düzenlenmesi	Girişimcilik zirvesi sayısı	Adet	3	1	2023/4	1
4.1	Girişimciliği teşvik edecek ve farkındalık oluşturacak organizasyonlar düzenlenmesi	Uygulamalı girişimcilik programı sayısı	Adet	3	1	2023/4	1
4.1	Girişimciliği teşvik edecek ve farkındalık oluşturacak organizasyonlar düzenlenmesi	İnovasyon kampı sayısı	Adet	3	1	2023/2	1
4.2	Hemşeri yatırımcılığı gönüllülerini melek yatırımcılık hakkında bilgilendirmek	Bilgilendirme yapılan gönüllü sayısı	Kişi	500	350	2023/1	3
4.3	Melek ve Hemşeri Yatırımcılığı Zirvelerinin düzenlenmesi	Hemşeri Yatırımcılığı Zirvesi sayısı	Adet	1	1	2023/4	3
4.3	Melek ve Hemşeri Yatırımcılığı Zirvelerinin düzenlenmesi	Organizasyon sayısı	Adet	1	1	2023/4	3
5.1	Bölge illerinde ekosisteminin desteklenmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması için teknik destek programı içerikleri oluşturulması	Destek programı sayısı	Adet	3	2	2024/4	1,2,3,4,5
5.2	Kitlesel fonlama desteği	Destek programı sayısı	Adet	1	1	2024/4	1,3
5.3	Yatırımcılara özel faizsiz kredi desteği programı	Destek programı sayısı	Adet	1	1	2024/4	3

3.4. Proje ve Faaliyetler

3.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

Hemşehri Yatırımcılığı Saha Çalışması

2022 yılında başlayan Hemşehri Yatırımcılığı Saha Çalışması 2023 yılında tamamlanacaktır.

Ön Fizibilite ve Fizibilite Çalışmaları

Fırsatlara ya da ihtiyaca uygun olarak bölgede yapılabilecek yatırım konularına ilişkin, YDO'lar ile işbirliği halinde, yatırımcılara sunulmak üzere profesyonel ön fizibilite ve fizibilite çalışmalarının yapılması planlanmaktadır. 2022 yılında başlayan ve hazırlığı devam eden İsbella Cinsi Üzümlerden Krem Yapımı Ön Fizibilitesi 2023 yılında tamamlanacaktır.

3.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon

Bölgede Girişimcilik ve Yatırım Ortamı İyileştirilmesi Alanında Hali Hazırda Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar Arasında İşbirlikleri Geliştirilmesi

Bölgede girişimcilik ve yatırım ortamı iyileştirilmesi alanında faaliyet gösteren kurum/kuruluşların aralarında iletişim kanalları oluşturularak, faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması ve tamamlayıcılığın sağlanması, tecrübe aktarımının gerçekleştirilmesi ve bölgede eşgüdümlü hareket etmeleri amaçlanmaktadır. Paydaşların ilgili destek programlarına ortak proje sunmaları teşvik edilecektir. "Hemşehri Yatırımcılığı" konseptinin altyapısını oluşturmak için de işbirliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Bölgede Girişimcilere ve Yatırımcılara Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlarla Koordinasyon Toplantıları Gerçekleştirilmesi

3 aylık dönemler halinde ekosistem içinde yer alan paydaşlar ile düzenli koordinasyon toplantıları yapılacaktır. Paydaşlar faaliyet çıktıları, iyi-kötü uygulama tecrübeleri, sorun-ihtiyaç tespitleri ve planladıkları faaliyetler hakkında bilgilendirme yapacaklardır. Toplantılarda, paydaşların benzer faaliyetleri olması durumunda, iş birlikleri geliştirilerek kaynakların verimli kullanılması da amaçlanmaktadır. Ayrıca, Girişimcilik ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi SOP'unun değerlendirilmesi de koordinasyon grubunun toplantı gündeminde yer almakta olup düzeltici/önleyici faaliyetlere koordinasyon kurulunda karar verilecektir.

Girişimcilik ve melek yatırım ağları konusunda faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası ağlar ile işbirlikleri geliştirilmesi

Ulusal/uluslararası ağların TR90 bölgesine çekilmesi ve işbirlikleri geliştirilerek know-how transferinin yapılması için yürütülecek lobi faaliyetleri; ilgili kurum/kuruluşlarının eğitim programlarının, etkinliklerinin TR90 Bölgesinde düzenlenmesi ya da bölgede düzenlenecek benzer organizasyonlara destek vermeleri için bölgeye davet edilmesi, söz konusu ağların ziyaret edilmesi kapsamında faaliyetler organize edilecektir.

Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları için İşbirliklerinin Geliştirilmesi

2011-2019 yılları arasında doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının tanıtımı çalışmaları kapsamında, bölgemizin yatırım ortamı ve fırsatlarının sunulduğu Mekke TSO, Cidde TSO, Dubai TSO, Salzburg TSO, JETRO, KOTRA, Katar Yatırım Otoritesi, DMCC, Kuveyt TSO, kamu kurum ve kuruluşlarının vasıtası ile bölgemize bu kurumların ülkelerinden doğrudan yabancı sermaye yatırımları çekilmesi ve bölgemizin bu ülkelerle ihracat kapasitelerinin artırılması için işbirliği faaliyetlerinin geliştirilmesi planlanmaktadır.

3.4.3. Kapasite Geliştirme

İlk ve Orta Öğrenim Öğretmenlerinin Girişimcilik Yetkinliklerini Artırmaya Yönelik Eğitimler Verilmesi

İlk ve orta öğrenim seviyesinde öğrencilerin girişimci zihin yapısına ulaşmaları için ilgili alanlarda eğitim veren öğretmenlere yönelik kapasite geliştirme faaliyetleri yapılacaktır. İl Milli Eğitim Müdürlükleri ile işbirliği halinde gönüllü öğretmenlerin kapasite geliştirme faaliyetlerine katılımını teşvik etmek için işbirliği çalışmaları yapılacaktır. Programın şekillendirilmesi, sertifikalı ya da iyi uygulama örneklerinin TR90 Bölgesi'nde uygulanması için Ajans koordinasyon çalışmaları yapılacaktır.

Girişimcilik Yetkinliğin Artırılmasına Yönelik Eğitimler Verilmesi

Lise ve üniversite düzeyinde öğrencilerin hem teorik hem de pratik eğitimlerle girişimcilik karakterlerinin geliştirilmesi ve başarılı iş fikirlerinin oluşturulması eğitim faaliyetleri düzenlenecektir. Eğitim faaliyetlerinin bir kısmı Ajans merkez hizmet binasında oluşturulan DOKA ROOF ön kuluçka merkezinde gerçekleştirilecektir. Ayrıca, girişimcilik ekosistemi içerisinde yer alan kurum ve kuruluşların benzer tematik eğitimler gerçekleştirmesi ya da mevcut eğitimlerin geliştirilmesi için işbirlikleri yapılacaktır.

Girişimcilere ve Yatırımcılara Hizmet Veren Kuruluşların Hizmet Kalitesinin Artmasına Yönelik Eğitimler (Eğitici Eğitimi) Düzenlenmesi

SOP faaliyetlerinin tamamlanmasından sonra sürdürülebilir bir ekosistem oluşturmak amacı ile girişimcilere ve yatırımcılara hizmet veren kurum ve kuruluşlarla özellikle pratik uygulamaya dayalı (gölge mentorluk) eğitim faaliyetleri düzenlenecektir. Eğitim faaliyetleri sonucunda kurumların beşeri kapasitelerinin geliştirilmesi ve benzer uygulamaları mevcut insan kaynakları ile yapabilmeleri planlanmaktadır. Bu amaçla düzenlenecek eğitimler, ulusal ekosistem içinde yer alan referanslı kurumlar aracılığı ile gerçekleştirilecek ve bölgede kurum ve kuruluşlar ile bölge dışındaki tecrübeli paydaşlar arasında iletişim kanalları oluşturulacaktır.

Yurt İçi İyi Uygulama Örneklerinin Kuruluşlarla Birlikte İncelenmesi

Koordinasyon kurulunda bulunan paydaşların ihtiyaçlarına göre yurt içi iyi uygulama örnekleri tespit edilerek buralara ziyaretler gerçekleştirilecek ve raporlama yapılacaktır. Faaliyetin amacı; iyi uygulama ziyaretlerinden elde edilecek tecrübeler ışığında benzer uygulamaları bölgeye uyarlamak, ihtiyaca göre Ajans destek programlarının rehberlerine altlık oluşturmak ve başarılı örneklerin sürdürülebilir işletme modeli yapısı, hizmet veriş şekilleri, iş planlarını incelemek ve muhtemel işbirlikleri için görüşmeler yapılması planlanmaktadır. Yurt içi iyi uygulama inceleme ziyaretlerinin, yöneticiler/karar alıcılar ile teknik personel grupları için ayrı olarak düzenlenmesi planlanmaktadır.

TR90 Mentor Havuzu Oluşturmak Üzere Gönüllülere Mentorluk Eğitimlerinin Verilmesi

TR90 bölgesindeki ara yüzlerin hizmet kalitesinin artırılması için özellikle özel sektör temsilcilerinden müteşekkil mentor sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Mentorluk hizmetleri daha çok sanayinin yoğunlaşmış olduğu Türkiye'nin batısında gelişmiştir. Bu sebeple TR90 Bölgesinde paydaş ya da il bazlı mentorluk değil bölgesel mentorluk havuzu oluşturulması uygun görülmüştür. Türkiye ortalamasına göre şirketlerinin kurumsallığının az gelişmiş olması ve gönüllü mentorluk konusunda deneyimi çok az özel sektör temsilcisi olmasından dolayı mentorluk eğitim programları uygulanacaktır. Eğitimin ön kuluçka, kuluçka ve girişimcilik merkezleri vb. yapılar aracılığı ile ulaşılabilecek gönüllülere verilmesi amaçlanmaktadır.

3.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek

Girişimciliği Teşvik Edecek ve Farkındalık Oluşturacak Organizasyonlar Düzenlenmesi

Erken yaşta gençlerin kariyer planlamasında girişimciliği de bir seçenek olarak düşünmeleri, gençleri girişimciliğe teşvik etmek ve ara yüzleri girişimcilere bir cazibe merkezi olarak tanıtmak için tanıtım faaliyetlerinin yapılması planlanmaktadır. Girişimci adaylarının ilgisini çekmek ve bölgede kamu ya da özel sektörün ihtiyaçlarını karşılamak için kamu ve özel sektör işbirliği ile tematik girişimcilik programı tasarlanması amaçlanmaktadır. Program kapsamında, seçilecek girişimcilere özel eğitim, mentorluk hizmetleri ve potansiyel yatırımcılara yapılacak asansör konuşmaları ile programın tamamlanması planlanmaktadır. Ayrıca, program sürecinde başarısız girişimcilerin tecrübe paylaşımı, rol modellerin ağırlanması, girişimcilik ekosistemindeki önemli paydaşların mevcut durum ve gelecek beklentileri, melek yatırımcı ağlarının tanıtımı

vb. faaliyetler ile de organizasyon desteklenecektir. Vocathlon - Mesleki Girişim Maratonu etkinliğine il milli eğitim müdürlükleri ile işbirliğinde meslek ve teknik liselerindeki öğrencilerin katılımı sağlanacaktır.

Hemşehri Yatırımcılığı Gönüllülerini Melek Yatırımcılık Hakkında Bilgilendirme Çalışmaları

2022 yılında temelleri oluşturulan Hemşehri Yatırımcılığı konseptinin potansiyel yatırımcılara tanıtımı için bilgilendirme toplantıları yapılacaktır. Bilgilendirme çalışmaları kapsamında hedef kitlenin büyük bölümünü, hemşehri yatırımcılığı konseptinin geliştirilmesi aşamasında anket çalışmasının yapılacağı yatırımcılar oluşturacaktır. Hemşehri dernekleri, TSO'lar, STK'lar vb. kurumlar işbirliğinde hedef kitleye erişim sağlanacaktır.

3.4.5. Ajans Destekleri

SOP kapsamında planlanan sonuç göstergelerine ulaşmak ve SOP'un kapanış döneminde sürdürülebilir bir ekosistem oluşmasını sağlamak için Ajans destek programları paydaşların ihtiyaçlarına göre şekillendirilecektir. Genç İstihdamı teması kapsamında özel sektörün talep ettiği yetkinliklerde donatılmış gençlerin yetiştirilmesi amacı ile OSB'ler, Teknokentler, TSO'lar, İŞKUR ve MEB işbirliği ile beceri geliştirme ve istihdam garantili eğitim programları ve yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik teknik destek programları kullanılacaktır.

Girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesi ve startupların büyümesini hızlandırmak için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından ulusal düzeyde planlanan kitlesel fonlama desteği programı bölgede uygulanacaktır. Ayrıca özel sektörün rekabet edebilirlik seviyelerinin yükseltilmesine yönelik 50.000 TL bütçeli faizsiz kredi desteği programı planlanmaktadır.

Önemli Kamu Yatırımları

Giresun ve Rize'de yapımı devam eden teknopark inşaatları ile Trabzon Yatırım Adası Proje fikri önemli kamu yatırımlarıdır.

3.4.7. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler

SOP kapsamında AB veya dış kaynaklı programlar takip edilmekte olup uygun çağrı olması durumunda başvuru yapılacaktır. Hâlihazırda Ajans tarafından veya iştirakçi olarak herhangi bir dış kaynaklı proje yürütülmemektedir. "İstihdamda, Eğitimde ve Öğretimde Olmayan Gençlere Yönelik İşgücü Piyasası Destek Programı (NEET PRO)" kapsamında Genç İstihdamı teması ile uyumlu olarak Trabzon'da uygulanması planlanan proje ile İŞKUR'a kayıtlı işsiz gençlere mesleki eğitim programları uygulanacaktır.

3.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması

SOP'un uygulama süresi 48 ay öngörölmüş olup gantt şeması aşağıda yer almaktadır:

Tablo 7. Girişimcilik ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi SOP Gantt Şeması

Bileşen/Eşik	2021				2022				2023				2024			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. Araştırma, Analiz ve Raporlama																
1.1. Hemşehri Yatırımcılığı Saha Çalışması																
E1. Hemşehri Yatırımcılığı Raporu Hazırlandı																
1.2. Ön Fizibilite ve Fizibilite Çalışmaları																
2. İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri																
2.1. Girişimcilik ve melek yatırım ağları konusunda faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası ağlar ile işbirlikleri geliştirilmesi																
2.2. Bölgede girişimcilik ve yatırım ortamı iyileştirilmesi alanında hali hazırda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar arasında işbirlikleri geliştirilmesi																
2.3. Bölgede düzenli koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmesi																
E.3. Bölgede girişimcilere hizmet veren kurum ve kuruluşlarla ilk düzenli koordinasyon toplantıları tamamlandı																
2.4. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları için işbirliklerinin geliştirilmesi																
3. Kapasite Geliştirme Faaliyetleri																
3.1. İlk ve orta öğrenim öğretmenlerinin girişimcilik yetkinliklerini artırmaya yönelik eğitimler verilmesi																
3.2. Girişimcilik yetkinliğinin artırılmasına yönelik eğitimler verilmesi																
3.3. Girişimcilere ve yatırımcılara hizmet veren kuruluşların hizmet kalitesinin artmasına yönelik eğitimler (eğitici eğitimi) düzenlenmesi																
3.4. Yurt içi iyi uygulama örneklerinin beceri-tasarım atölyeleri, İŞGEM, kuluçka ve hızlandırıcılar vb. kuruluşlarla birlikte incelenmesi																
E.4. Yurt içi iyi uygulama örneklerinin bölgemizde yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler başladı.																
3.5. TR90 Mentor Havuzu oluşturmak üzere gönüllülere mentorluk eğitimlerinin verilmesi																
4. Tanıtım ve Yatırım Destek Faaliyetleri																
4.1. Girişimciliği teşvik edecek ve farkındalık oluşturacak organizasyonlar düzenlenmesi																
E.2. Girişimciliği teşvik edecek ve farkındalık oluşturacak organizasyonların ilki düzenlendi.																
4.2. Hemşehri yatırımcılığı gönüllülerini melek yatırımcılık hakkında bilgilendirmek																
E.5. Hemşehri yatırımcılığı gönüllüleri melek yatırımcılık hakkında bilgilendirildi.																
5. Destekleme Faaliyetleri																
E.6. İlk destek programı tasarlandı																
5.1. Bölge illerinde ekosisteminin desteklenmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması için destek programı içerikleri oluşturulması, ekosistemin desteklenmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması için teknik destek programı içerikleri oluşturulması																
5.2 Kitlesele Fonlama Desteği																
5.3 Faizsiz kredi desteği programı																

3.6. İzleme ve Değerlendirme

Genel Sekreter, Ajans Birim Başkanları ve SOP'un koordinasyonundan sorumlu birim tarafından üç ayda bir gerçekleştirilen toplantıda her bir faaliyetin izlemesi ve değerlendirmesi yapılır. SOP ilerleme durumu her altı ayda bir Ajans Yönetim Kurulu'nun dikkatine sunulur. Programın ana yürütücüsü Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'dır.

Tablo 8. Girişimcilik ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi SOP 2023 Faaliyet Bütçesi

Bileşen Kodu	Bileşen Adı
1.1.	Hemşeri Yatırımcılığı saha çalışması
1.2.	Ön fizibilite ve fizibilite çalışmaları
2.1.	Girişimcilik ve melek yatırım ağları konusunda faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası ağlar ile işbirlikleri geliştirilmesi
2.2.	Bölgede girişimcilik ve yatırım ortamı iyileştirilmesi alanında hali hazırda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar arasında işbirlikleri geliştirilmesi
2.3.	Bölgede girişimcilere ve yatırımcılara hizmet veren kurum ve kuruluşlarla düzenli koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmesi
2.4.	Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları için işbirliklerinin geliştirilmesi
3.1.	İlk ve orta öğrenim öğretmenlerinin girişimcilik yetkinliklerini artırmaya yönelik eğitimler verilmesi
3.2.	Girişimcilik yetkinliğinin artırılmasına yönelik eğitimler verilmesi
3.3.	Girişimcilere ve yatırımcılara hizmet veren kuruluşların hizmet kalitesinin artmasına yönelik eğitimler (eğitici eğitimi) düzenlenmesi
3.4.	Yurt içi iyi uygulama örneklerinin kuruluşlarla birlikte incelenmesi
4.1.	Girişimciliği teşvik edecek ve farkındalık oluşturacak organizasyonlar düzenlenmesi
4.2.	Hemşeri yatırımcılığı gönüllülerini melek yatırımcılık hakkında bilgilendirmek
5.1.	Bölge illerinde ekosistemin desteklenmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması için destek programı içerikleri oluşturulması
5.2.	Kitle Fonlama Desteği
5.3.	Faizsiz kredi Desteği

4. Kırsal Kalkınma Sonuç Odaklı Programı

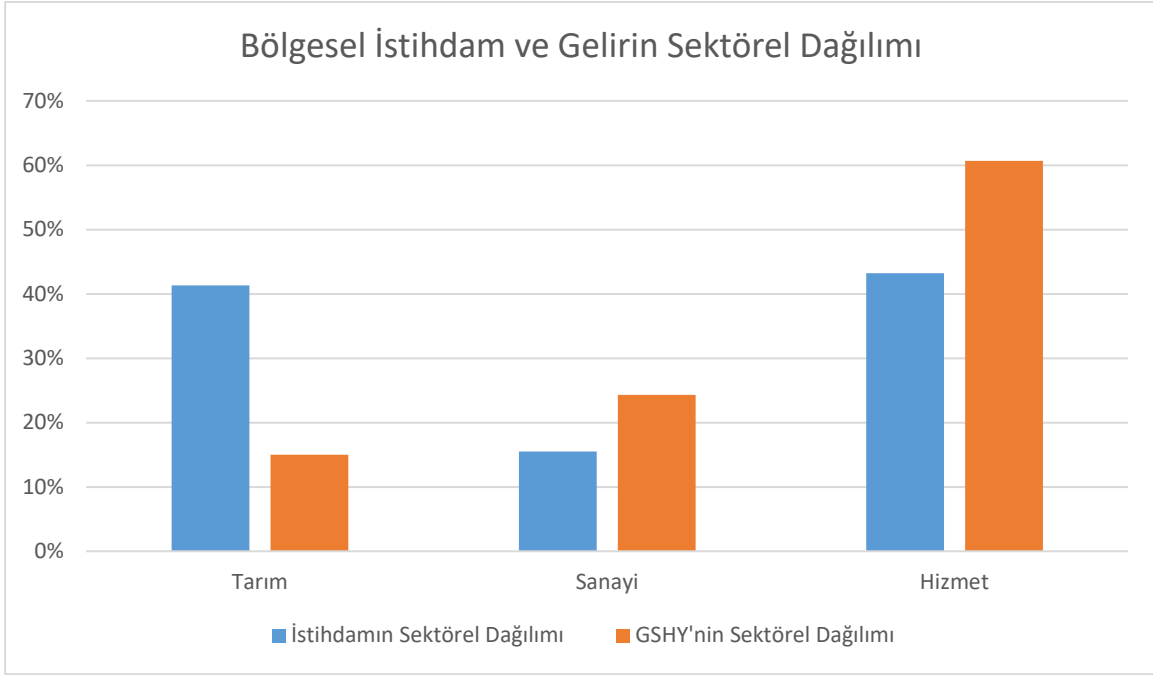
4.1 Amaç

Kırsal nüfusun ekonomik refahının artırılması.

- Özel Amaç 1: Yerel ürünlerin katma değerinin artırılması
- Özel Amaç 2: Üreticiler arasında işbirliğinin geliştirilmesi

4.2 Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Yüksek kırsallık oranına sahip TR90 Bölgesi nüfusunun istihdamının %41,3'ü tarım sektöründe gerçekleşmesine karşın, bölgesel hasılanın sadece %14,99'u tarım sektöründe üretilmektedir.

Kaynak: TÜİK, 2020 (İstihdam verileri 2020 yılını, gelir verileri ise 2019 yılını yansıtmaktadır)

Bu durum tarım sektöründe katma değeri yüksek üretim yapılamadığını ve kişi başına düşen gelirin, sanayi ve hizmetler sektörüne göre çok daha az olduğunu göstermektedir. Bölgemizde yaşayan kırsal nüfusun büyük bir kısmı kentsel alanlara göç etme eğilimindedir. Bu nedenle kırsal kalkınma, Ajans tarafından öncelik verilen konular arasında yer almaktadır.

11. Kalkınma Planı'na göre kırsal kalkınma alanında temel amaç; sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışıyla, üretici birlikleri ve aile işletmelerinin üretim kapasitesinin ve kırsal işgücünün istihdam edilebilirliğinin artırılması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, yoksullukla mücadele ile kırsal toplumun düzenli ve yeterli gelir imkânlarına kavuşturularak refah düzeyinin artırılması ve nüfusun kırsalda tutundurulmasıdır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki politikalar belirlenmiştir:

- 708. Kırsal alanda yaşam standartlarının yükseltilmesi için kırsal kalkınmaya ilişkin kurumsal ve yerel kapasitenin geliştirilmesi sağlanacak, kadınlara, genç çiftçilere vb. gruplara pozitif ayrımcılık

uygulanması sağlanacak, üretici örgütlerinin sosyal dayanışma, işbirliği, eğitim ve finansman konularında öncü kurumlar olması sağlanacaktır.

- 708.1. Kırsal kalkınma destekleri kapsamında aile işletmeleri ile küçük ve orta ölçekli üreticilerin üretim ve finansal yapısını güçlendirmek ve ölçek ekonomilerinden faydalanmasını sağlamak üzere örgütlenmeleri teşvik edilecek; üretim ve lojistik altyapıları ile markalaşma ve pazarlama faaliyetlerinin iyileştirilmesi sağlanacaktır.
- 708.2. Kırsalda yaşam kalitesini artırmaya, kırsalı korunan, yaşanan ve üreten alanlar haline getirmeye yönelik çevresel destek ve teşvikler artırılabilecektir.
- 709. Kırsal toplumun beşeri sermayesinin geliştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması kapsamında köylerde yoksullukla mücadele çalışmaları üretim ve istihdam odaklı sürdürülecektir.

Bununla birlikte kırsal kalkınma 2014-2023 TR90 Bölge Planı'nda da önemli bir yer tutmaktadır. Plandaki **"Kırsal Odaklı Zenginlik ve Mutluluk"** ekseninde aşağıdaki amaçlar belirlenmiştir:

- Amaç 3.1 Kır ve kent bağlantılarını güçlendirme yoluyla kırsal nüfusu yerinde tutmak.
- Amaç 3.2 Tarım, hayvancılık ve su ürünlerinde etkin kaynak kullanımı ile üreticinin düzenli gelir elde etmesini ve yüksek refah seviyesine ulaşmasını sağlamak.
- Amaç 3.3 Ormancılıkta sürdürülebilirliği katılımcılıkla sağlamak ve ormandan sağlanan geliri artırmak.
- Amaç 3.4 Bölgenin yöresel ve niş ürünlerinin üretimini desteklemek.

Söz konusu amaçlar Kırsal Kalkınma Sonuç Odaklı Programı'nın gereğini oluşturmaktadır.

Bu faaliyetlerin neticesinde iki özel amaç belirlenmiştir;

Bölge'nin rekabet edebilirliği, harekete geçirilecek birçok kaynak barındıran kırsal alanın ve kırsal kalkınma dinamiklerinin doğru anlaşılması ve bu dinamiklerden azami ölçüde istifade edilmesine bağlıdır. DOKA kırsal kalkınmaya, kırsal alan ve kentsel alan arasındaki bağlantıların güçlendirilmesi, kırsallık oranı yüksek alt bölgelerin potansiyellerinden azami ölçüde istifade edilmesi, üretim süreçlerinde yenilikçi yöntemler kullanılması, katma değer artırılması, koruma-kullanma dengesi sağlanması, gelirin artırılması ve örgütlenmenin geliştirilmesi ilkeleriyle yaklaşmaktadır.

Kırsal kalkınma sonuç odaklı programı kapsamında iki özel amaç belirlenmiştir;

- Özel Amaç 1: Yerel ürünlerin katma değerinin artırılması
- Özel Amaç 2: Üreticiler arasında işbirliğinin geliştirilmesi

➤ ***Yerel Ürünlerin Katma Değerinin Artırılması***

Bölgede üretilen ürünlerden elde edilen katma değer artırılması kritik öneme sahiptir. Bunun gerçekleştirilmesi bir yandan üretim ve işlemede verimlilik artışına, diğer yandan ürünlerin daha yüksek fiyattan alıcı bulmasını sağlayacak biçimde pazarda konumlandırılmasına bağlıdır. Bu çerçevede yerel ürünlerden elde edilen katma değer artırılmasına yönelik iki strateji geliştirilmiştir. Bunlardan birincisi "Tarımsal Girişimlerin Artırılması ve Geliştirilmesi", ikincisi ise "Coğrafi İşaretlerin Etkin Yönetimi" dir.

Strateji: Tarımsal Girişimlerin Artırılması ve Geliştirilmesi

Bölgede eksikliği bulunduğu tespit edilen ve katma değerli üretim noktasında potansiyelinin altında gerçekleşen tarımsal üretime yönelik girişimci sayısının artırılması, üretim yöntem ve süreçlerinde yeniliklerin bölge şartlarına uyarlanması amaçlanmaktadır. Bu sayede Bölge genelinde gayri safi hasılaya tarımsal üretimin katkısının artırılması ve üreticiler nezdinde refah düzeyinin yükseltilmesi planlanmaktadır.

Strateji: Coğrafi İşaretlerin Etkin Yönetimi

Coğrafi işaretli ürünlerin etkin yönetimi, üretildikleri bölgelerin ekonomisinin gelişmesine böylece istihdamın artırılmasına ve yaşam şartlarının iyileştirilmesine önemli katkılar sunmaktadır. Coğrafi işaret bölgenin marka kimliğinin desteklenmesi açısından da bölgeye ekonomik sosyal ve kültürel faydalar sağlamaktadır.

Sonuç odaklı program kapsamında coğrafi işaretli ürün paydaşlarının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, örgütlenmenin teşvik edilmesi ve etkin tanıtım, pazarlama faaliyetlerine yönelik teknik destek verilmesi planlanmaktadır.

➤ Üreticiler arasında işbirliğinin geliştirilmesi

Üreticiler arasında işbirliğinin geliştirilmesi dünyanın birçok yerinde kırsal refahın artmasına büyük faydalar sağlamıştır. Bu alanda ülkemizde de başarılı örnekler olmakla birlikte genel bir başarıdan söz etmek güçtür. Bölgemizin durumunun ise ülkemizin bulunduğu seviyenin de gerisinde olduğu değerlendirilmektedir. Üreticiler arasında işbirliğinin geliştirilmesine yönelik yeni yaklaşımlar geliştirmek, ortaya yeni modeller koymak ve bunları yaygınlaştırmak elzemdir. Bu kapsamda belediyelerin etkin kırsal kalkınma aktörleri olarak konumlandırılması stratejik bir hedef olarak belirlenmiştir.

Strateji: Belediyelerin Etkin Kırsal Kalkınma Aktörleri Olarak Konumlandırılması

Belediyelerin temsil gücü, maddi, fiziki ve idari kapasitesinin kırsal kalkınma alanında fayda sağladığı örnekler gün geçtikçe artmaktadır. Bölgemizde de görülen çabaların Ajans politikalarıyla uyumlu ve birbirini destekler şekilde gelişmesi için kırsal kalkınma çalışmaları yürüten belediyelerle işbirliğinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Üreticiler arasında işbirliği alanında yürütülen çalışmaların akamete uğramasının sebeplerinin ortadan kaldırılması ve işbirliği yapılarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasında belediyelerin stratejik roller üstlenebileceği değerlendirilmektedir.

Kooperatifler ve üretici birlikleri başta olmak üzere, üreticilerin birlik içinde ortak faydalarını gözeten yapıların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında, üreticiler arası örgütlenmede çözümü güç sorunlar yaşanan yerlerde ise merkezinde belediye şirketlerinin olduğu yeni işbirliği modellerinin kırsal kalkınmaya önemli faydalar sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

4.3 Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Tablo 3. Temel Performans Göstergeleri

Gösterge	Birim	Hedef	İlgili Özel Amaç
Katma değeri artırılan ürün sayısı	Adet	5	1
Kırsal kalkınma alanında faaliyet gösteren Belediye şirketi sayısı	Adet	5	2

Tablo 4. Çıktı Performans Göstergeleri

Faaliyet Adı	Gösterge	Birim	Hedef (2023)	Hedef (Toplam)
Tarıma Dayalı Sanayi Yatırımlarına Yönelik Ön Fizibilite Raporları	Rapor	Adet	0	3
Etkin Kırsal Kalkınma Aktörü Olma Yönünde Belediyelerin Değerlendirilmesi	Rapor	Adet	0	1
Doğu Karadeniz'de Üretici Birlikleri	Rapor	Adet	0	1
Doğu Karadeniz'de Kadın Kooperatifleri	Rapor	Adet	0	1

Yerel Ürünlerin Tüketimi Konusunda Farkındalığın Artırılması	Toplantı - Çalıştay – Panel	Adet	0	3
Değer Zinciri Analizleri	Rapor	Adet	2	2
Bölgedeki Tarımsal Ürünlerin Değer Zinciri İçinde Bulunan Aktörlerin İşbirliğinin Güçlendirilmesi	Toplantı - Çalıştay – Panel	Adet	3	9
Kırsal Kalkınma Buluşmaları Etkinliklerinin Düzenlenmesi	Toplantı - Çalıştay – Panel	Adet	2	6
Kurumlar Arası Koordinasyonun Sağlanmasına Yönelik Çalışmalar	Toplantı - Çalıştay – Panel	Adet	3	9
Kırsal İstihdamı Artırma Teknik Destek Programı	Teknik Destek	Adet	15	45
Tarıma Dayalı Sanayi Yatırımlarının Artırılmasına Yönelik Çalışmalar	Tanıtım Toplantıları	Adet	3	9
Kırsal Kalkınma Finansman Desteği	Mali Destek Programı Sayısı	Adet	0	1
Kırsal Kalkınma GÜdümlü Proje Destekleri	GÜdümlü Proje Sayısı	Adet	0	2
Coğrafi İşaretli Ürün Üreticilerine Yönelik Eğitimler Düzenlenmesi	Eğitim alan üretici sayısı	Kişi	0	200
Doğu Karadeniz Coğrafi İşaretli Ürünler Tırı	Tanıtım etkinliği sayısı	Adet	0	10
Coğrafi İşaretli Ürünlere Yönelik Tanıtım Ve Pazarlama Portalı Kurulması Ve Yönetilmesi	Ürün sayısı	Adet	0	30
Coğrafi İşaretli Ürünlere Yönelik Sosyal Medya Reklam Kampanyası	Ürün sayısı	Adet	0	25
Doğu Karadeniz Coğrafi İşaretli Ürünler Zirvesi	Organizasyon sayısı	Adet	0	1
İtalya Ve Fransa'ya Coğrafi İşaret İş İnceleme Ziyaretleri	Katılımcı sayısı	Kişi	0	10
Gürcistan İnceleme Gezisi	Katılımcı sayısı	Kişi	0	12
Romanya İnceleme Gezisi	Katılımcı sayısı	Kişi	0	12

4.4 Proje ve Faaliyetler

4.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

Tarımsal Girişimlerin Artırılmasına ve Geliştirilmesine Yönelik Değer Zinciri Analizleri

Bölgesel öneme haiz tarımsal ürünlerin üretiminin ve katma değerinin artırılması, üretimde yer alan tarımsal girişimlerin sayısının yükseltilmesi hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda, söz konusu ürünlere ilişkin değer zincirleri içerisindeki eksikliklerin ve sorunların ortaya konulması, geliştirilmesi gereken alanların tespiti ve bunlara yönelik müdahale çerçevesinin belirlenmesi sağlanacak şekilde değer zinciri analizleri yapılacaktır.

4.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon

Bölgedeki Tarımsal Ürünlerin Değer Zinciri İçinde Bulunan Aktörlerin İşbirliğinin Güçlendirilmesine Yönelik Çalışmalar

Tarımsal Girişimlerin Artırılmasına ve Geliştirilmesine Yönelik Değer Zinciri Analizleri faaliyeti kapsamında ortaya konacak raporlarla bölgedeki tarımsal ürünlerin değer zinciri içinde bulunan aktörlerin işbirliğinin

güçlendirilmesine yönelik çalışmaların kapsamı ve hedef grupları belirlenecektir. Bu çerçevede, bölgedeki tarımsal ürünlerin değer zinciri içinde bulunan farklı üretici gruplarının karşılıklı faydalarını artırmaya yönelik işbirliği ve koordinasyon faaliyetleri yürütülecektir.

Kırsal Kalkınma Buluşmaları

Tarım sektörünün bölge kalkınmasındaki yerinin genişlemesi ve güçlenmesi amacıyla tarımsal üretim yapan ya da yapma amacındaki üretici ve potansiyel yatırımcıların farkındalıklarının artırılması ve kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik farklı kırsal üretim temalarında panel veya çalıştay biçiminde “Kırsal Kalkınma Buluşmaları” etkinlikleri düzenlenecektir. Bu kapsamda, belirlenen il ya da ilçelerde, tarımda verimlilik artışı ve alternatif tarım ürünleri, tarımsal üretimde yeni yöntemler, makineleşme ve akıllı tarım teknolojileri kullanımını yaygınlaştırma, yenilenebilir enerji ve geri dönüşüm metotları kullanımını artırma, kentsel tarım uygulamaları, çevreye duyarlı üretim ve su kaynaklarının etkin kullanımı gibi çeşitli konularda farkındalık artışına katkı sunulması hedeflenmektedir.

Kurumlar Arası Koordinasyonun Sağlanmasına Yönelik Çalışmalar

Kırsal kalkınmayla ilgili kurum ve kuruluşlara yönelik yerel, bölgesel veya merkezi diğer kuruluşlarla iletişiminin ve işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılmasının mükerrer uygulamaların önlenmesi, tecrübe ve bilgi paylaşımı gibi birçok konuda faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

4.4.3. Kapasite Geliştirme

Kırsal İstihdamı Artırma Teknik Destek Programı

Teknik destek programı kapsamında kırsal istihdamın artırılmasına odaklanılarak aşağıda yer alan proje konularına teknik destek sağlanacaktır:

- Yerel ve yöresel ürünlerin e-ticaret /e-ihracatının artırılması,
- Yerel ürünlere yönelik ortak marka/garanti markası geliştirilmesi,
- Kadın kooperatiflerinin kapasitelerinin geliştirilmesi,
- Belediyelerin kırsal kalkınma kapasitelerinin geliştirilmesi,
- Tarımsal üretici birliklerinin kapasitelerinin geliştirilmesi,
- Coğrafi işaretli ürünlerinin ticaret hacminin artırılması,
- Kırsal alanlarda gelir getirici faaliyetlerin yürütülmesi,
- Gençlerin kırsal alanda tarımsal üretim yapmasının desteklenmesi,
- Kırsalda kooperatifleşmenin özendirilmesi,
- Eko-turizm, yöresel ve doğal ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi,
- Tarımsal nüfusun gençleştirilmesi ve genç çiftçilere yönelik mali destek programları,
- Modern seracılık çalışmalarının yürütülmesi,
- Tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yürütülmesi,
- Ziraat Fakültelerinden mezun gençlere kırsala dönüşüm teşviki,

- Akıllı tarım ve dijital tarım gibi modern uygulamalar konusunda eğitimle,
- Kırsal kalkınma, kooperatifleşme, girişimcilik, proje hazırlama ve uygulama ve devlet destekleri konusunda eğitimler.

4.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek

Tarıma Dayalı Sanayi Yatırımlarının Artırılmasına Yönelik Çalışmalar

Kırsal Kalkınma Sonuç Odaklı Programı vizyonu dâhilinde, özellikle tarımsal üretimin katma değerini artıracak tarıma dayalı sanayi yatırımları için Yatırım Destek Ofisleri ile koordinasyon halinde tanıtım ve işbirliği faaliyetleri yürütülecektir.

4.4.5. Ajans Destekleri

Kırsal Kalkınma TD

Kırsal kalkınma paydaşlarının beşeri ve kurumsal yetkinliklerinin geliştirilmesine yönelik teknik destek programı uygulanacaktır.

Önemli Kamu Yatırımları

Bölgemizde ulaşım alanında yapılan kamu yatırımları kırsal kalkınmaya doğrudan veya dolaylı fayda sağlamaktadır. Bu alanda devam etmekte olan kamu yatırımlarının başında Yeni Zigana, Vauk Dağı ve Kop Dağı Tünelleri, Ordu-Sivas Yolu, Gümüşhane Havalimanı gelmektedir.

Program Süresi ve Zaman Planlaması

Tablo 5. Kırsal Kalkınma SOP Gantt Şeması

Bileşen	2022				2023				2024			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1 Araştırma, Analiz ve Raporlama												
1.1 Tarıma Dayalı Sanayi Yatırımlarına Yönelik Ön Fizibilite Raporları												
1.2 Etkin Kırsal Kalkınma Aktörü Olma Yönünde Belediyelerin Değerlendirilmesi Raporu												
1.3 Doğu Karadeniz’de Üretici Birlikleri Raporu												
1.4 Doğu Karadeniz’de Kadın Kooperatifleri Raporu												
1.5 Tarımsal Girişimlerin Artırılmasına ve Geliştirilmesine Yönelik Değer Zinciri Analizleri												
2 İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri												
2.1 Yerel Ürünlerin Tüketimi Konusunda Farkındalığın Artırılmasına Yönelik Çalışmalar												
2.2 Bölgedeki Tarımsal Ürünlerin Değer Zinciri İçinde Bulunan Aktörlerin İşbirliğinin Güçlendirilmesine Yönelik Çalışmalar												
2.3 “Kırsal Kalkınma Buluşmaları” adı altında etkinlikler düzenlenmesi												
2.4 Kurumlar Arası Koordinasyonun Sağlanmasına Yönelik Çalışmalar												
3 Kapasite Geliştirme Faaliyetleri												

5 Kurumsal Gelişim

5.1 Araştırma, Analiz ve Programlama

Kurum içi ve tüm paydaşlarla etkin ve verimli iletişim kurmak, doğru iletişim kanallarını belirlemek ve mesajların doğru şekilde algılanmasını sağlamak, toplumla şeffaf, güvenilir ve bilgilendirici bir ilişki kurmaya yönelik olarak kurumsal iletişim stratejisi planının hazırlanması öngörülmektedir.

5.2 İşbirliği ve Koordinasyon

Kurumsal Gelişim Sonuç Odaklı Programı kapsamında yükseköğretim kurumları sürekli eğitim merkezleriyle eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla işbirliği ve koordinasyon faaliyetleri yürütülmesi öngörülmektedir.

5.3 Kapasite Geliştirme

- Sonuç Odaklı Programlar (SOP) kapsamında belirlenen öncelik ve tedbirlere yönelik olarak Ajans personeline, üzerinde çalıştıkları konularda uzmanlaşmalarını destekleyecek sektörel ve tematik alanlarda eğitim verilmesi öngörülmektedir.
- İş verimliliğinin sağlanması adına kurumsallaşmaya yönelik yazılım altyapısının güçlendirilmesi ve yazılım
- Ajans, çalışanların gelişimini desteklemek ve yetkinliklerini artırmak için çeşitli eğitim yöntemleri uygulamayı planlamaktadır. Bu kapsamda, mevcut Kitleli Açık Çevrimiçi Kurs (MOOC) eğitim platformlarına üyelik sağlanması ve ayrıca yüz yüze eğitimler düzenlenmesi öngörülmektedir.
- Performans değerlendirmesine yönelik olarak Bakanlık tarafından kurulan performans sisteminin etkin bir şekilde kullanılması öngörülmektedir.

5.4 Tanıtım Faaliyetleri

Ajansın tanıtımını, bilinirliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak için web sitesi ve sosyal medya hesapları etkin yönetilecek olup DOKA dergisinin yayınlanması, günlük ve aylık medya takip hizmetinin yapılması yoluyla medya ile ilişkiler artırılabilecektir. Söz konusu bütçe genel idari faaliyetlerin gerçekleştirilmesi kaleminden karşılanacaktır.

5.5 AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler

Kurumsal Dönüşüm Sonuç Odaklı Programı kapsamında herhangi bir AB projesi veya dış kaynaklı program yürütülmemekte olup diğer AB projeleri için ayrılacak olan eş finansman bu başlık altında gösterilmiştir.

5.6 Diğer Proje ve Faaliyetler

2023 yılında 4 uzman personeli alımı yapılması planlanmaktadır. Personel maaş ödemelerine, 2023 yılında alınması planlanan yeni personelin tahmini maaşları da dâhil edilmiştir. Personel maaş ve tediye ödemeleri, bilgi iletişim altyapısına yönelik hizmet alımları ve proje ödemeleri KMYB tarafından gerçekleştirilecektir.

Ajansta bulunan demirbaşların bakım onarımları, yeni gelecek personel için gerekli demirbaşların alımı ve ofislerin tadilatı ile süreli lisansa sahip hakların yenilenmesi bu kapsamda gerçekleştirilecektir. Ajans 2023 yılında rutin faaliyetlerini sürdürmek amacıyla bir dizi hizmet alımı ve tüketim malzemesi temini

gerçekleştirecek olup bu kapsamdaki belli başlı faaliyetler; geçici süreyle yapılacak temizlik, iletişim, ulaşım, ofis kullanımı, toplantı organizasyon, temsil ağırlama ve benzeri faaliyetlerdir.

MDP'lerin bilgilendirme, değerlendirme, BD vb. program yönetimi süreçleri ile projelerin izlenmesine yönelik operasyonlar bu başlık altında bütçelendirilmiştir.

Ayrıca, Ajans personelinin eğitim, toplantı, bakanlıklardaki görüşmeler, bilgilendirme, çalıştay vb. gibi operasyonlar kapsamında bulunmayan her türlü şehir dışı görevlendirmelerine yönelik giderler genel yönetim hizmetleri altında değerlendirilecektir.

Tablo 13. Kurumsal Gelişim 2023 Faaliyet Bütçesi

Faaliyet Adı
Personele ihtiyaçları doğrultusunda eğitim verilmesi
Kurumsal İletişim Stratejisi Planının Hazırlanması
Personel maaş ödemeleri
Bilgi işlem altyapısının ajans ihtiyaçları kapsamında güçlendirilmesi
Yetkinlik ve hedef bazlı performans sistemi kurulumu
Genel idari faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi
MDP Bilgilendirme, Proje İzleme ve değerlendirme operasyonlarının gerçekleştirilmesi
Personelin operasyon dışı görevlendirme faaliyetleri

6. Yerel Kalkınma Fırsatları

6.1 Amaç

Ajansımız yerel kalkınmayı sağlayabilecek alanlar için planlamada ihtiyaç duyacağı nitelikli analiz çalışmaları ile araç-yöntem ve uygulamalarının temin edilmesi; yatırımcılara daha iyi hizmet verilmesi, bölgesel kalkınma için önemli proje önerileri geliştirilmesi ve bu projelere fon bulmak amacıyla üzerinde çalışacağı faaliyetler belirlemiştir.

6.2 Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Faaliyet Proje Adı	
1	Sosyal arayüz platformu
2	Sınır Ülkeleri Hakkında Çalışmalar- Kafkas Masası
3	Mavi ekonomi çalışmaları
4	İletişim tanıtım görünürlük faaliyeti
5	Teknik destek
6	Geçmiş dönem proje ve bakanlık programları ödemeleri
7	Kuzey Anadolu Endüstri Bölgesi
8	Bölgesel Girdi- Çıktı Analizi
9	Bölgesel Kalkınma Odaklı Toparlanma Acil Eylem Programı
10	TR90 Bölgesi Tarımsal Üreticilerinin Sosyoekonomik Profil Analizi Çalışması

TR90 bölgesi, sosyal sermayenin en zayıf olduğu bölgelerden birisidir. Bu nedenle özel sektör işletmeleri ve bölgedeki kurum ve kuruluşlar iyi uygulama örneklerinden ve bilgi transferinden yeterince yararlanılamamaktadır. Aynı zamanda, taşra bölgelerindeki gelişimin ve yenilikçiliğin metropollere göre daha kısıtlı ve yavaş olması nedeni ile kamu kurum ve kuruluşlarının bu yöndeki girişimleri büyük önem taşımaktadır. 2014 – 2023 TR90 Bölge Planı'nın "Strateji 1.5-5: Bölge'de özellikle ihtiyaç duyulan konularda danışmanlık hizmetleri kapasitesinin geliştirilmesi" stratejisi doğrultusunda bölgesel kalkınmada önem arz eden alanlarda danışmanlık ihtiyacının Ajans eliyle giderilmesine odaklanılarak orta ve uzun vadede ajansının katalizör ve koordinatör rolü geliştirilmelidir. Bununla birlikte, yatırımcıların doğru yönlendirilebilmeleri açısından Ajanslarda ilgili birimlerde çalışan personelin yatırımcıların ihtiyaç duyduğu desteği ve yönlendirmeyi yapabilmesi konusundaki kapasiteleri de güçlendirilmelidir. Yerel Kalkınma Fırsatları kapsamındaki faaliyetlerin büyük çoğunluğu, bu doğrultuda planlanmış olup faaliyet gerekçeleri aşağıda detaylandırılmıştır:

- DOKA tarafından hayata geçirilen ve sosyal projeler ve destekçileri bir araya getirecek web tabanlı arayüz HAYDE Platformu'nun web sitesinin tamamlanmıştır. 2023 yılında sitenin içeriğinin zenginleştirilmesine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.
- Sınır ülkeleri çalışmaları kapsamında, TR90 ile sınırı bulunan ve ticari ilişkilerin gelişme potansiyeli taşıdığı Kafkas coğrafyasına yönelik komşu bölgeler ile işbirliği halinde araştırma raporu yapılması, işbirlikleri kurulması ve/veya platform kurulması faaliyetlerini içermektedir. İşbirliği kurulması kapsamında Kafkas coğrafyasına yapılacak yurt dışı ziyaretler de faaliyet bütçesine dahil edilmiştir.
- Mavi ekonomi çalışması kapsamında Karadeniz Sınır Ötesi İşbirliği Programı EMFAF(Avrupa Denizcilik, Balıkçılık ve Yetiştiricilik Fonu) Fonundan hibe alan, ortaklarından birinin DOKA olduğu ve lider ortak

Romanya'dan 3 kurum, diğer ortak ülkeler olarak Yunanistan, Ukrayna, Gürcistan, Bulgaristan'tan 5 kurumun yer aldığı toplam bütçesi 638.105,19 €'luk 4BIZ projesi 2022 yılında yürütülmeye başlanmıştır. Proje kapsamında proje paydaşlarının kurumsal kapasitelerini artırıcı eğitim ve danışmanlık hizmetleri faaliyetleri uygulanacaktır ve tecrübe paylaşımı, eğitim, mentörlük faaliyetleri sonucu mavi büyüme konularında ülkelerinde yenilikçilik, dijitalleşme, yatırım ve girişimciliğin artırılması hedeflenmektedir. Projede DOKA olarak, yıllık yaklaşık 50 milyon USD'lık ihracat kapasitesine sahip ve son 5 yılda bölgemizde en hızlı büyüyen sektör olan kültür balıkçılığı sektörü hakkında proje ortaklarına bölgemizin tecrübe ve bilgilerinin sunulmasına aracılık edilecektir. Ayrıca proje kapsamında kültür balıkçılığında ihtiyaç analizi yapılacak, hedeflenen alanlardaki tanımlanan eksiklikler belirlenecek ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik sektörde faaliyet gösteren firmalarla pilot çalışmalar tasarlanacaktır ve bu faaliyetler uygulanacaktır. Sektördeki ihtiyaçların giderilmesine yönelik sonuçlar bölgemizde yaygınlaştırılacak ve Mavi Ekonomi farkındalığı bölgemizde artırılabilecektir.

- İletişim, tanıtım ve görünürlük faaliyeti kapsamında Ajans faaliyetlerinin 2023 yılında yerel, ulusal ve uluslararası platformlarda daha görünür olmasını sağlamak üzere iletişim ve tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.
- Teknik Destek ile yerel yönetimlerin, başta planlama çalışmaları ile bölge plan ve programlarını uygulayıcı veya yerel kalkınma kapasitelerini artırıcı faaliyetler, yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmalar, bölgede hizmet kalitesinin geliştirilmesi, insan kaynağı, kurumsallaşma ve dış ticaret kapasitesinin artırılmasına yönelik eğitim ve danışmanlık ihtiyacının giderilmesi konularına destek verilmesi planlanmaktadır. Ayrıca günümüzün dijital dönüşüm çağının bir sonucu olarak büyük veri kullanımı, kodlama, yapay zekâ, nesnelerin interneti gibi yeni nesil teknolojilerin kullanımı ile yeni iş olanaklarının yaratılacağı kabul edilmektedir. Bu bağlamda bölgemizdeki kurumların kapasiteleri ve insan kaynaklarının, oluşturulacak dijital ekosisteme hazır olabilmeleri için Teknik Destek Programının aktif olarak kullanılması teşvik edilecektir. Ayrıca TR90 Bölgesi'nde yaşayanların ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri sonrası Doğu Karadeniz Bölgesi illerine yerleşen nüfusun sosyal refahını artırmaya yönelik sosyal kalkınma teknik destek programı uygulanacaktır.
- KUDAKA ile eşgüdüm içerisinde Kuzey Anadolu Endüstri Bölgesi kurulması için çalışmalar yapılacaktır. Bayburt'ta 100 bin dönüm arazi üzerine kurulacak endüstri bölgesinin Doğu Karadeniz'de bulunan mevcut ve planlanan ulaşım imkanları sayesinde lojistiğinin sağlanması ile Bölge ekonomisine önemli bir katkı sağlanması hedeflenmektedir.
- TR90 Bölgesi ekonomisinin mevcut durumunun sektörel düzeyde analiz edilmesi, sektörler arası ilişkilerin ortaya konması ve olası sektörel talep değişimlerinin Bölge ekonomisi üzerindeki potansiyel etkilerinin belirlenebilmesi amacıyla yönelik bölgesel girdi-çıkıtlı analizi yapılacaktır.
- 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerden etkilenen bölgelerde; altyapının ve yaşam kalitesinin hızla iyileştirilmesi, ekonomik toparlanma ve büyümeye yönelik tedbirlerin alınması, sosyal ve kültürel canlanmanın sağlanması, bölgenin afetlere dayanıklılığının artırılması ve benzeri tedbirlere yönelik uygulanacak Bölgesel Kalkınma Odaklı Toparlanma Acil Eylem Programı (BOTAP) kapsamında deprem bölgesinde yer alan kalkınma ajanlarına kaynak aktarımı sağlanacaktır.
- TR90 Bölgesi özelinde tarımsal üretim politikalarının geliştirilmesi, destek mekanizmalarının daha etkili bir şekilde tasarlanması ve tarımsal üreticilerin yaşam standartlarının yükseltilmesine katkı sağlama amacıyla bölgedeki tarımsal üretici ve girişimcilerin profillerinin belirlenmesine yönelik çalışma yapılması planlanmaktadır. Tarımsal üreticilerin sosyoekonomik profilleri, çeşitli faktörlere bağlı olarak değişebilir. Örneğin, yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, aile durumu, tarımsal bilgi ve deneyim düzeyi, gelir düzeyi, tarım dışı gelirler, göç eğilimleri gibi faktörler sosyoekonomik profilleri belirleyebilir. Ayrıca, tarım arazisinin büyüklüğü, üretim yöntemleri, ürün çeşitliliği, üretim verimliliği, pazarlama yöntemleri gibi faktörler de sosyoekonomik profilleri etkileyebilir. Çalışma kapsamında, bölgede faaliyet gösteren bitkisel ve hayvansal üretim yapan üreticiler, su ürünleri yetiştiricileri,

ormancılık, arıcılık, akarsu ve deniz ürünleri avcılığıyla istigal eden birincil düzey üreticiler ile üretici örgütleri temsilcileri arasından idare tarafından belirlenen yeterli sayıda kişi ile yüz yüze ve birebir anket uygulaması gerçekleştirilecektir. Anket sonuçları ve elde edilen veriler analiz edilerek mevcut durumun ortaya konulacağı ve bu çerçevede öne çıkan temel sorunlara ilişkin çözümler, yatırım ve proje önerilerinin yer aldığı kapsamlı bir rapor hazırlanacaktır

6.3.Faaliyetler, Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Faaliyet Proje Adı	Gösterge	Birim	Hedef
1 Sosyal Arayüz Platformu	Video sayısı	Adet	5
2 Sınır Ülkeleri Hakkında Çalışmalar-Kafkas Masası	Platform Sayısı	Adet	1
3 Mavi ekonomi çalışmaları	Çalıştay	Adet	1
4 İletişim tanıtım görünürlük faaliyeti			
5 Teknik Destek Programları			
6 Geçmiş dönem proje ve bakanlık programları ödemeleri			
7 Kuzey Anadolu Endüstri Bölgesi Çalışması	Fizibilite Raporu	Adet	1
8 Bölgesel Girdi- Çıktı Analizi	Rapor	Adet	1
9 Bölgesel Kalkınma Odaklı Toparlanma Acil Eylem Programı			
10 TR90 Bölgesi Tarımsal Üreticilerinin Sosyoekonomik Profil Analizi	Rapor	Adet	1

6.4.İzleme ve Değerlendirme

Her bir faaliyetin izlemesi Genel Sekreterlik makamı tarafından görev ataması yapılan uzmanlar tarafından gerçekleştirilecektir. Gerçekleştirilen faaliyetlere dair Genel Sekreter, Ajans Birim Başkanları ve faaliyetlerden sorumlu personeller tarafından üç ayda bir gerçekleştirilen toplantıda her bir faaliyetin izlemesi ve değerlendirmesi yapılır.

6.5. Önceki Yıllardan Devam Eden Projeler ve Bakanlık Programları

2023 yılında; önceki yıllardan devam eden proje, program ve bakanlık programlarının ödemeleri yapılacaktır.

7.Sonuç ve Değerlendirme

DOKA tarafından 2023 yılında 3 adet sonuç odaklı program yürütülecektir:

➤ Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm 2.0 Sonuç Odaklı Programı

TR90 Bölgesinde turizmi tüm yıla yayarak bölge turizm gelirlerini ve turist sayısını artırmak amacıyla oluşturulan program hedef pazarların çeşitlendirilmesine; destinasyon yönetimi mantığıyla yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması ve mevcutların geliştirilmesine; eko turizm, kamp ve karavan turizmi, deneyim turizmi, kültür turizmi, toplantı ve etkinlik turizmi özelinde alternatif turizm türlerinin yaygınlaştırılmasına ve nihayetinde bölgenin Turizm 4.0'a hazırlanmasına yönelik faaliyetlere odaklanılmıştır.

➤ Girişimcilik Ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Sonuç Odaklı Programı

Doğu Karadeniz'de girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi amacıyla oluşturulan program ilk, orta ve yükseköğretimde eğitici ve öğrencilerin girişimcilik konusundaki farkındalık, bilgi ve becerileri ile TR90'daki girişimcilere ve geleceğin girişimcilerine hizmet veren beceri-tasarım atölyeleri, işgem, kuluçka ve hızlandırıcılar gibi yapıların altyapı, kurumsal kapasite ve hizmet kalitelerini geliştirmeye; girişimcilerin finansal desteklere, pazara ve iş dünyasından mentörlere erişimini sağlamaya, bölgesel girişim faaliyetlerini koordine etmeye ve yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik faaliyetlere odaklanılmıştır.

➤ Kırsal Kalkınma Sonuç Odaklı Programı

Kırsal nüfusun ekonomik refahının artırılması amacıyla oluşturulan program 2. tarımsal girişimlerin artırılması ve coğrafi işaretlerin etkin yönetimi sayesinde yerel ürünlerin katma değerinin artırılmasına ve üreticiler arasında işbirliğinin geliştirilmesinde belediyelerin etkin bir rol oynamasına odaklanılmıştır.

Ajansın genel yönetim hizmetleri, personel maaşları, birimlerin ve YDO'ların rutin faaliyetlerine yönelik giderleri kurumsal Gelişim Sonuç Odaklı Programı altında yer almaktadır.

Yerel Kalkınma Fırsatları kapsamında ise; gelecek dönemde çıkılabilecek SOP konularına altlık teşkil edecek araştırma, kapasite geliştirme ve işbirliği faaliyetleri, SOP kapsamında yer almayan konulara yönelik teknik destek programı, Bölgesel Kalkınma Odaklı Toparlanma Acil Eylem Programı'na kaynak tahsisi yer almaktadır.

8.Ekler

EK-A Güdümlü Proje Bilgi Formu

EK-B Fizibilite Konusu Proje Önerileri Listesi

Sıra No.	Ajans Adı	Proje Konusu	Sektörü	Uygulama Yeri (İl-İlçe)	Yatırım Büyüklüğü (milyon USD)	Açıklama

*Yatırımlarda Devlet Destekleri Hakkında Kararın (bu kararın da değiştirilebileceği göz önünde bulundurularak) kapsamına girecek yatırımları ifade etmektedir.

EK-C Yurt Dışı Fuarlar ve Çalışma Ziyaretleri Tablosu

Hedef Ülke	Ziyaret Amacı	Ziyaretin İlişkili Olduğu SOP	Beklenen Fayda	Kurulması Planlanan İş Birlikleri	Ajans Katılımcı Sayısı	Ziyarete Bölgeden Katılan Firma/Kurum/Kuruluş/Kişi Sayısı
Almanya	AB Projesi-ITB Berlin Fuarı	Turizm 2.0	Fuar Katılımı	Bölge'nin tanıtımı, tecrübe paylaşımı	3	-
Mısır	Bölge'nin turizm pazarın çeşitlendirilmesi ve Bölge'de turizmin on iki aya yayılması	Turizm 2.0	Bölge'nin tanıtımı ve turizm gelirinde artış	Bölge'nin tanıtımı, tecrübe paylaşımı	5	

Ek-D Düzenlenecek Etkinlikler Tablosu

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
Girişimcilik Zirvesi	GYO SOP	Doğu Karadeniz Girişimcilik Ekosisteminin gelişmesi için ekosistemdeki bölge dışı paydaşların TR90 Bölgesine çekilmesi, girişimcilik temasında gençlerde farkındalığın artırılması	Bölgedeki ilgili paydaşlar ile bölge dışı paydaşlar arasında işbirliklerinin geliştirilmesi,	Daha sonra karar verilecektir.	Bölge TSO Genç ve Kadın Girişimciler Kurulları, Üniversite ve Teknokent TTO'ları,	Turizm ve Girişimcilik Birimi	2023 – 3. Çeyrek

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
Vocathlon - Mesleki Girişim Maratonu	GYO SOP	Mesleki eğitimdeki öğrencilerin girişimcilğe yönlendirilmesi için uygulamalı öğrenme tabanlı bir etkinlik gerçekleştirilmesi	Meslek liselerindeki öğrencilerin girişimcilği alternatif bir kariyer fırsatı olarak görmesi	Samsun	KUDAKA – OKA – BAKKA – TR90 İl Milli Eğitim Müdürlükleri	Turizm ve Girişimcilik Birimi	2023 – 3. Çeyrek
Famtrip Organizasyonları	Turizm 2.0	Bölge turizminin tanıtımı	Bölge turizm potansiyelinin hedef pazarlardaki bilinirliğini artırmak	TR90 Bölgesi	THY, il kültür turizm müdürlükleri, yurt dışı temsilcilikler	Turizm ve Girişimcilik Birimi	Ocak-Aralık 2023

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
Kırsal Kalkınma Buluşmaları Etkinlikleri	Kırsal Kalkınma SOP	Tarım sektörünün Bölge kalkınmasındaki yerinin genişlemesi ve güçlenmesi amacıyla tarımsal üretim yapan ya da yapma amacındaki üretici ve potansiyel yatırımcıların farkındalıklarının arttırılması ve kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik farklı kırsal üretim temalarında panel ve çalıştay düzenleme serisi faaliyetleri olarak "Kırsal Kalkınma Buluşmaları"	-Gelişmelerin takip edilmesi, farkındalığın artması, -İşbirliklerin gelişmesi	TR90 Bölgesi	Belediyeler, üretici birlikleri, kooperatifler, yatırımcılar,	Sosyal ve Kırsal Kalkınma Birimi	Ocak- Aralık 2023

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
		etkinlikleri düzenlenecektir.					
Mavi Ekonomi Çalıştayları	Yerel Kalkınma Fırsatları	Bilgi paylaşımında bulunarak ortak politikalar ve eylemler belirlemek.	Oluşturulacak politikalar ve proje fikirleri sayesinde bölgemizdeki mavi kaynakların korunması, geliştirilmesi ve ekonomiye kazandırılması.	Henüz Belirlenmedi	Yerel yönetimler, üniversiteler	Turizm ve Girişimcilik Birimi	Henüz Belirlenmedi

EK-E Yapılacak Araştırmalar, Analizler, Stratejiler ve Raporlar Tablosu

Yapılacak Araştırma/Analiz/Strateji/Raporlar	Amaç	Hazırlanış Şekli	Hizmet Alımı Gerekçesi ve Kapsamı
Deneyim Turizmi Ürünleri Araştırması	Bölgenin sahip olduğu değerlerin turizme kazandırılması ve ticarileşmesi	Kısmi Hizmet Alımı	Turizm profesyonelleri ile birlikte envanter taraması ve saha gezileri ile dünyada ve Türkiye'deki örnekleri ile karşılaştırılarak, sektör paydaşları ile paylaşılması.
Alternatif turizme yönelik araştırma faaliyetleri	Bölgede turizm alt türlerinin geliştirilmesi, en uygun destinasyonların araştırılması ve rotalama faaliyetleri	Kısmi Hizmet Alımı	Özellikle Bölgedeki turizm profesyonelleri ile çalışılarak sahip olunan bilgi ve verinin derlenmesi, trendlere göre en uygun rotanın belirlenmesi
Tarımsal girişimlerin artırılmasına ve geliştirilmesine yönelik değer zinciri analizi	Bölgesel öneme haiz tarımsal ürünlerin üretiminin ve katma değerinin artırılması, üretimde yer alan tarımsal girişimlerin sayısının yükseltilmesi hedefi doğrultusunda değer zinciri analizi yapılacaktır.	Hizmet alımı	Değer zinciri içerisindeki eksikliklerin ve sorunların ortaya konulması, geliştirilmesi gereken alanların tespiti ve bunlara yönelik müdahale çerçevesinin belirlenmesi yönelik profesyonellere ihtiyaç duyulması .
Bölgesel girdi-çıkı analiz	TR90 Bölgesi ekonomisinin mevcut durumunun sektörel düzeyde analiz edilmesi, sektörler arası ilişkilerin ortaya konması ve olası sektörel talep değişimlerinin Bölge ekonomisi üzerindeki potansiyel etkilerinin belirlenebilmesi amacıyla yönelik bölgesel girdi-çıkı analizi yapılacaktır.	Hizmet alımı	Bölgesel girdi- çıkı analizine yönelik olarak profesyonel hizmet alımı gerçekleştirilecektir.
Turizm Master Plan ve Yatırım Fizibilitelerinin Hazırlanması	Yeni destinasyonların planlanması ve kamu ve	Hizmet Alımı	Profesyonel planlama

	özel sektör yatırımlarına kazandırılması		şirketlerinden alınması
Yöresel Hediyelik Eşya Koleksiyon Tasarımı ve/veya Prototip Üretilmesi	Turizmden elde edilen gelirin artırılması	Hizmet Alımı	Katma değerli yöresel hediyelik eşya tasarım önerileri araştırılarak koleksiyon haline getirilecek ve gereken durumlarda prototip üretilecektir.
TR90 Bölgesi Tarımsal Üreticilerinin Sosyoekonomik Profil Analizi Çalışması	TR90 Bölgesi tarımsal üreticilerinin sosyoekonomik profilini ortaya çıkartmak	Hizmet alımı	Çalışmanın teknik bilgi gerektiren anket çalışmasına dayanması.
Doğu Karadeniz Afet Yönetim Sistemi Raporu	TR90 Bölgesi'nde durum analizi ve ihtiyaç analizi yaparak İl Afet Risk Azaltma Planları ile uyumlu bir şekilde bölge için afet yönetim sistemi önerileri üzerine rapor hazırlamak	Ajans Eliyle	

Ek-F Yapılacak Program Sonrası Değerlendirme ve/veya Etki Analizi Çalışmaları Tablosu

Yapılacak Program Sonrası Değerlendirme ve/veya Etki Analizi Çalışmaları	Programın Yılı	Programın Kapanış Tarihi	Hazırlanış Şekli	Hizmet Alımı Gerekeceği ve Kapsamı
			Ajans eliyle/Parçalı hizmet alımı/Hizmet alımı	